

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 14/4 2025 s. 1402-1431, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

ÖĞRETMENLERİN ÖĞRETİM PROGRAMI OKURYAZARLIĞI, ÖĞRETİM PROGRAMINA BAĞLILIĞI VE ÖĞRETMEN ÖZERKLİĞİ DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN ANALİZİ

Sanem TABAK*

Feryad DOĞUŞ**

Geliş Tarihi: 18 Şubat 2025

Kabul Tarihi: 9 Nisan 2025

Öz

Bu çalışmada ilköğretim, ortaokul ve lise öğretmenlerinin öğretim programı okuryazarlık, öğretim programına bağlılık ve özerklik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma ilişkisel araştırma deseninde 210 öğretmenle yürütülmüştür. Örneklemenin seçiminde basit seçkisiz örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama araçları olarak “Öğretim Programı Okuryazarlık Algı Ölçeği”, “Öğretim Programına Bağlılık Ölçeği” ile “Öğretmen Özerkliği Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmanın verileri; istatistiksel testler ile analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık algıları yüksek, programa bağlılık ve özerklik düzeyleri ise orta düzeydedir. Okuryazarlık algıları cinsiyet, kıdem ve okul türüne göre anlamlı şekilde farklılık göstermemektedir. Programa bağlılık, cinsiyete göre değişmezken kıdem ve okul türüne göre anlamlı farklılık göstermektedir. Özerklik düzeyleri cinsiyet ve kıdeme göre değişmezken okul türüne göre anlamlı şekilde farklılık göstermektedir. Araştırmada son olarak; öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık, öğretim programına bağlılık ve özerklik düzeyleri arasında orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Öğretim programı okuryazarlığı, öğretim programına bağlılık, öğretmen özerkliği.

ANALYSIS OF THE RELATIONSHIP BETWEEN TEACHERS' CURRICULUM LITERACY, CURRICULUM FIDELITY AND TEACHER AUTONOMY LEVELS

Abstract

This study aimed to examine the relationship between curriculum literacy, curriculum fidelity, and autonomy levels of primary, secondary, and high school teachers. Conducted with 210 teachers using a relational research design, the study employed a simple random sampling method. Data were collected through the “Curriculum Literacy Perception Scale,” “Curriculum

* Doç. Dr.; Ordu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü, sanemuca@gmail.com.

** Doktora Öğrencisi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı, feryaddogus@anadolu.edu.tr.

Fidelity Scale,” and “Teacher Autonomy Scale” and analyzed using statistical methods. Findings revealed that teachers’ perceptions of curriculum literacy were high, while their levels of curriculum fidelity and autonomy were moderate. Curriculum literacy perceptions did not significantly differ by gender, seniority, or school type. Curriculum fidelity levels showed no significant difference by gender but varied significantly by seniority and school type. Autonomy levels did not differ by gender or seniority, yet showed significant variation based on school type. Lastly, a moderate, positive, and statistically significant relationship was found among teachers’ curriculum literacy, curriculum fidelity, and autonomy levels.

Keywords: Curriculum literacy, curriculum fidelity, teacher autonomy.

Giriş

Eğitim ve öğretim süreçlerinin amacına ulaşmasında programlar oldukça önemlidir. Demirel (2009)’e göre eğitim programı, bir bireyin hem okulda hem de okul dışında katıldığı planlı etkinlikler aracılığıyla edindiği öğrenme yaşantılarını içeren bir yapıdır. Öğretim programı ise belirli bir dersin, okul içinde veya dışında bireye kazandırılması amaçlanan tüm öğretim etkinliklerini kapsar. Varış (1997)’a göre ise öğretim programı; genellikle belirli bilgi kategorilerinin, tutumların ve becerilerin belirlenmiş eğitim hedefleri doğrultusunda planlanmış bir şekilde kazandırılmasını sağlayan yapıdır. Eğitim programının başarıya ulaşması, öğretim programının başarılı olmasından geçmektedir (Tanaş ve Tuncer, 2024). Öğretim programının başarılı olabilmesi ise genellikle öğretmenin, programın gerektirdiği bilgi ve becerilere sahip olup olmamasıyla yakından ilişkilidir (Akyıldız, 2020). Ayrıca öğretmenlerin öğretim programlarını etkili bir şekilde uygulayabilmeleri için programlar hakkında derinlemesine bilgi sahibi olmaları; programları yorumlayabilme, sorgulayabilme ve kendi toplumlarına uyarlayabilme yeteneklerine sahip olmaları gerekmektedir (Keskin ve Korkmaz, 2017). Programlar ancak bu şekilde başarıya ulaşabilir. Bu düşüncelerden hareketle, öğretim programlarının öğretmenler tarafından anlaşılabilmesi ve öğretmenlerin öğretim programlarına hâkim olmaları oldukça önemlidir. Öğretmenlerin programlar hakkındaki bilgi ve yetkinlikleri, program okuryazarlığı kavramıyla ifade edilebilir.

Türkiye’de; öğretim programları, merkezî bir otorite tarafından geliştirilmekte ve öğretmenler program geliştirme çalışmalarına kısıtlı bir şekilde katılmaktadır. Bu nedenle öğretmenler, öğretim programlarını yeterince iyi anlayamamaktadır. Tyler (1949); öğretmenler hedef davranışları yeterince kavrayamadığında, bu davranışlara ulaşmak için gerekli öğrenme deneyimlerini bilmediğinde ve etkinlikleri etkili bir şekilde düzenleyemediğinde programların başarılı olamayacağını belirtmiştir. Bu sebeple her öğretmenin programların geliştirme sürecine aktif katılmasının önemine vurgu yapmıştır. Programı iyi anlayan; diğer bir deyişle iyi bir program okuryazarı olan öğretmenler, öğretim programlarını uygulama noktasında öğretim programının öğelerine bağlı kalacak ve programı uygularken özerk davranabilecektir. Bu düşünce doğrultusunda; öğretim programı okuryazarlığı, öğretim programına bağlılık ve öğretmen özerkliği kavramları ortaya çıkmakta ve bu kavramların birbirleriyle olan ilişkisinin araştırılması gerekmektedir.

Öğretim programı okuryazarlığı; öğretim programlarını anlama, programlara eleştirel bir bakış açısı geliştirme ve uygulama sürecinde olumlu bir yaklaşım sergileyerek yorum yapma yeteneği olarak açıklanabilir (Keskin, 2019). Yine öğretim programı okuryazarlığı, öğretmenlere programın temel felsefesini anlama yeteneği kazandırırken aynı zamanda psikolojik yaklaşımları öğrencilerin öğrenme süreçleriyle ilişkilendirme ve toplumun kültürel

dinamikleriyle programın uyumunu değerlendirme becerisi sunar. Ayrıca hangi alanların hangi öğrenme kazanımlarıyla ilişkili olduğunu kavramalarını sağlar ve bu kazanımlara uygun öğretim yöntemleri ve tekniklerini seçme yetkinliği kazandırır. Son olarak öğrencilere ve belirlenmiş kazanımlara en uygun ölçme ve değerlendirme araçlarının seçilmesinde rehberlik eder (Yılmaz ve Kahramanoğlu, 2021). Program okuryazarlığına sahip olan öğretmenlerin, programın uygulanması sırasında karşılaşılabilecekleri sorunları daha etkili bir şekilde çözecekleri düşünülmektedir (Er ve Demir, 2025; Güleş ve Kılınç, 2024). Öğretmenlerin, uygulamakla sorumlu oldukları öğretim programına ilişkin birçok yükümlülükleri vardır. Bu yükümlülükleri yerine getirebilmeleri için öğretim programını çok yönlü bir şekilde anlayıp uygulayabilmeleri, bunun yanı sıra programın geliştirilmesi ve değerlendirilmesine katkıda bulunabilmeleri gerekmektedir. Bu doğrultuda öğretmenlerin iyi birer program okuryazarı olması önemlidir (Yıldırım, 2020). Akyıldız (2020), program okuryazarlığı kavramını bilgi ve beceri olmak üzere iki boyutta ele almıştır. Bilgi boyutu; öğretmenin programı anlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerine ilişkin bilgi sahibi olmasını vurgular. Beceri boyutu ise programın uygulanmasıyla ilgili olarak öğrenme öğretme süreçlerini tasarlama, yürütme ve değerlendirme becerilerini içermektedir. Bu bilgi ve beceriler arasındaki döngü, programın uygulanmasına devamlılık kazandırmaktadır. Öğretim programlarının amacına ulaşabilmesi için programın bilgi ve beceri boyutlarının iyi anlaşılması oldukça önemlidir.

Öğretim programlarının sorunsuz bir şekilde uygulanması öğretmenlerin öğretim programına bağlılıklarını artıracaktır. Öğretim programına bağlılık; bir eğitim programının tasarlandığı şekilde, aslına sadık kalınarak uygulanması anlamına gelir (Bümen vd., 2014). Yine öğretim programına bağlılık, uygulanan öğretim programının resmî öğretim programı ile arasındaki uyum olarak tanımlanmaktadır (Dusenbury vd., 2003; Mihalic, 2002). Program geliştiriciler tarafından tasarlanan resmî programlar, okullarda öğretmenler tarafından uygulanmaktadır. Resmî program ile uygulamadaki program arasındaki uyum ise öğretim programına bağlılığın bir diğer ifadesidir. Öğretmenler, öğretim programlarını uygularken programa her zaman tam anlamıyla bağlı kalamayabilir. Öğretmenlerin öğretim programlarını uygulamalarını; öğretmen ve öğrenci özellikleri, bölgesel, ekonomik, sosyal ve kültürel faktörler, kurumsal yapılar, merkeziyetçi eğitim sistemi, sınav sistemi, öğretmen eğitimi ve programın özellikleri gibi birçok faktör etkilemektedir (Bümen vd., 2014). Bunun yanı sıra bu faktörlere ek olarak Doğuş ve Tabak (2024) çalışmasında; siyasi faktörler, sağlık, doğal afetler ve öğretmenler üzerindeki denetim baskısının da öğretim programına bağlılığı etkilediğini ortaya koymuştur. Öğretmenlerin programı uygulama sürecini etkileyen bu faktörler, programa bağlılığı etkileyerek öğretmenlerin uygulamada esnek davranmalarına sebep olmaktadır. Programları uygularken esnek davranan bir öğretmen; okulun, çevrenin, öğrencinin ve programın özelliklerine göre programı değiştirebilmektedir. Merkezden gelen resmî öğretim programının uygulama esnasında değiştirilmesi; yani programa eklemeler veya programdan çıkarmaların yapılması, program uyarlama kavramıyla açıklanabilir. Bu düşüncelerden hareketle; programlara körü körüne bağlanmak yerine, öğretmenlerin programı uygularken özerk davranmalarının okulun, öğrencinin ve çevrenin özelliklerine göre faydalı olabileceği düşünülebilir. Programa bağlılık, programın direktiflerine tamamen uyumu ifade ederken uyarlama yeteneği ise öğretmenlerin özerkliklerine bağlı olarak yeni durumlara esnek bir şekilde uyum sağlama yetisiyle ilişkilidir (Kuloğlu, 2023). Bu bağlamda düşünüldüğünde; programı uyarlayan öğretmenlerin sergiledikleri özerk davranışların üzerinde durulması gerekmektedir.

Öğretmen özerkliği; okullarda kullanılan öğretim programlarının içeriğini ve uygulanmasını belirleme, derslerin ve ders kitaplarının seçimini yapma, öğretim yöntemleri ve materyallerini belirleme, öğretim sürecini izleme ve değerlendirme ayrıca okul yönetimi gibi konularda öğretmenin yetki sahibi olduğu alanı ifade eder (Ayrıl vd., 2014). Eğitim ve öğretim etkinliklerinde öğretmen özerkliği oldukça önemli bir yere sahiptir. Öğretmenlerin özerk olması, okulun amaçlarına ulaşmasına katkı sağlar ve öğrenme öğretme süreçlerinin işleyişini doğrudan etkiler (Maviş Sevim vd., 2017). Öğretmenlerin özerkliği arttıkça sorumlulukları ve görev alanları genişler, mesleki gelişimleri devamlılık kazanır. Öğretmenlere sağlanan bu özgürlük, öğrencilerin başarısıyla doğrudan bağlantılıdır (Ertürk, 2020). Çünkü öğretmenlerin karar alma süreçlerindeki bağımsızlığı arttıkça bu durum öğrenci başarısına olumlu şekilde yansımaktadır. Öğrenme öğretme süreçlerinde oldukça önemli olan öğretmen özerkliğinin öğretmenlerin öğretim programlarını uygulama süreçlerini etkileyeceği söylenebilir. Bu düşüncelerden hareketle öğretmen özerkliği, öğretim programına bağlılıkla ilişkiliyken öğretim programına bağlılığın da program okuryazarlığı kavramı ile ilişkili olduğunu söylemek mümkündür. Okullarda uygulanan öğretim programları; öncelikle iyi anlaşılmalı, programların uygulama süreçleri iyi tasarlanmalı ve öğretmenler bu süreçte nasıl davranması gerektiğini iyi belirlemelidir. Bu şekilde öğrencilere kazandırılacak hedeflerin amacına ulaşması sağlanabilir.

Alan yazını incelendiğinde öğretim programı okuryazarlığı, öğretim programına bağlılık ve öğretmen özerkliği konularında kavramların ikili olarak incelendiği çalışmaların yer aldığı görülmektedir. Tokgöz Can (2019)'ın yaptığı çalışma; öğretmenlerin öğretimi planlama ve uygulamada özerklik algısı ve beklentileri ile ilgili bir çalışmadır. Araştırma sonuçları incelendiğinde öğretmenlerin genel özerklik algı düzeyinin orta seviyenin biraz üstünde olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra öğretmenlerin ideal bir öğretim programından beklentisinin, öğretim sürecinin tüm adımlarını ayrıntılı bir şekilde sunup aynı zamanda süreçte öğretmene esneklik ve uyarılama imkânları ile değişiklik yapabilme hakkı vermesi olduğu görülmüştür. Öğretim programlarının öğretmenlere eğitim durumları açısından sağladığı özerkliğe bakıldığında, öğretmenlerin sınıf içi faaliyetlerinde ve karar süreçlerinde oldukça özerk olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğretim programlarının hazırlanması sırasında öğretmenlerin en fazla söz hakkı sahibi olmak istediği öğretim programı ögesinin içerik olduğu araştırmanın bir diğer sonucudur. Gürbüz (2021) yaptığı çalışmada; öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık düzeyleri ile öğretim programına bağlılık durumlarını incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonuçlarına göre; öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık düzeyleri ve öğretim programına bağlılıklarının yüksek olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlıkları ile öğretim programına bağlılıkları arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yılmaz ve Kahramanoğlu (2021) yaptıkları çalışmada; öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık düzeyleri, program yönelimleri ve öğretim programına bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonuçları incelendiğinde; öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlıkları ve programa bağlılıklarının yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca araştırmada program okuryazarlığının, program yönelimleriyle ve programa bağlılıkla; program yönelimlerinin ise programa bağlılıkla orta düzeyde ve pozitif yönde anlamlı ilişkiye sahip olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Aynas (2023) yaptığı çalışmada; sınıf öğretmenlerinin program okuryazarlık seviyeleri ile öğretim programına bağlılıkları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın sonuçları incelendiğinde öğretmenlerin program okuryazarlık düzeyleri ve öğretim programı bağlılıkları genel olarak yüksek bulunmuştur. Bunun yanı sıra; öğretmenlerin program okuryazarlığı ve programa

bağlılıkları arasında orta düzeyde, anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dikmen (2023) çalışmasında; öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlığı, program özerkliği, pedagojik bilgi ve beceri düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonuçlarına göre; pedagojik bilgi ve becerilerin önem ve ilgi boyutları, program okuryazarlığının bütün alt boyutlarını etkilemektedir. Ayrıca araştırma sonuçlarına göre; öğrenci öğrenimi, program hedeflerini; ders planlama, program içeriğini; planlama özerkliği ise program içeriğini doğrudan etkilemektedir. Göl (2023) yaptığı çalışmada; özel eğitim öğretmenlerinin program okuryazarlık, öz yeterlik inanç ve öğretim programına bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre; özel eğitim öğretmenlerinin program okuryazarlık, öz yeterlik inanç ve programa bağlılık düzeylerinin iyi düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca program okuryazarlık, öz yeterlik inanç ve programa bağlılık düzeyinin birbiriyle yüksek düzeyde ilişkili olduğu ortaya çıkarken öğretmen öz yeterlik inanç ve programa bağlılık düzeyinin program okuryazarlığın yordayıcısı olduğu belirlenmiştir. Tanaş ve Tuncer (2023) yaptıkları çalışmada; öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlığı ile öğretim programına bağlılıkları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre; program okuryazarlığı ile programa bağlılık arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif ve orta düzeyde bir ilişki ortaya çıkmıştır. Araştırmanın bir diğer sonucu bağlamında öğretmenlerin programa bağlılığı, öğretmenlerin program okuryazarlığını önemli derecede etkilemektedir. Taşdemircan (2023) yaptığı çalışmada; öğretmenlerin özerklik algılarını ve program okuryazarlık düzeylerini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre; öğretmenlerin çoğunun öğretim programını incelediği görülmüş, ders planı yapma konusunda farklı gerekçelerle plan yapıldığı ortaya çıkmış ve hedef, kazanım ve içerik arasında uyumsuzluk görüldüğü vurgulanmıştır. Öğretmenlerin kendilerini yeterince özerk algılamadıkları araştırmanın bir diğer sonucudur. Çelik ve Karaorman (2024) yaptıkları çalışmada, İngilizce öğretmenlerinin program okuryazarlık düzeyleri ile programa bağlılıkları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın sonuçları incelendiğinde; İngilizce öğretmenlerinin program okuryazarlığı boyutuna katıldıkları ve programa bağlılıklarının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca İngilizce öğretmenlerinin program okuryazarlıkları ile programa bağlılıkları arasında pozitif, anlamlı ve yüksek düzeyde ilişki görülmüştür. Güleş ve Kılınç (2024) yaptıkları çalışmada; ilköğretim ve ortaokul öğretmenlerinin program okuryazarlık ve öğretim programına bağlılık düzeylerini incelemiştir. Araştırmanın sonuçları incelendiğinde; öğretmenlerin program okuryazarlığı yeterlik düzeylerinin yeterli düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bir diğer sonuç ise öğretmenlerin öğretim programına bağlılık düzeylerinin yüksek olmasıdır. Ayrıca öğretmenlerin program okuryazarlığı yeterliği alt boyutları ve öğretim programına bağlılıkları arasında orta düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Tanaş ve Tuncer (2024) yaptıkları çalışmada; öğretmenlerin öğretim program okuryazarlıkları, programa bağlılıkları, öğrenme öğretme süreci yeterlikleri ve başarı hedefleri arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada öğretmenlerin program okuryazarlık düzeyleri, programa bağlılıkları, başarı hedefleri ve öğrenme öğretme süreci yeterliklerinin genel olarak yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre; öğretmenlerin program okuryazarlık düzeyleri ile programa bağlılıkları ve öğrenme öğretme süreci yeterlikleri arasında pozitif yönlü orta düzey, başarı hedefleri arasında ise pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra öğretmenlerin öğretim programına bağlılıkları ile öğrenme öğretme süreci yeterlikleri arasında da pozitif yönlü orta düzey anlamlı

ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Programa bağlılık ve başarı hedefleri arasında ise anlamlı ilişkinin olmadığı belirlenmiştir.

Alan yazınında öğretim programı okuryazarlığı, öğretim programına bağlılık ve öğretmen özerkliği kavramlarının üçünün aynı anda incelendiği yalnızca bir doktora çalışması olduğu görülmektedir. Kuloğlu (2023) yaptığı çalışmada; program özerkliği, öğretmen özerkliği, öğretim programı okuryazarlığı, öğretim programına bağlılık ve TPAB arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonuçlarına göre; öğretmenlerin program özerkliği, öğretmen özerkliği ve program okuryazarlıklarının yüksek; öğretim programına bağlılık ve TPAB düzeylerinin de çok yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra araştırmada; öğretmen özerkliği ile öğretim programına bağlılık arasında düşük düzeyde, diğer bütün değişkenler arası ikili ilişkilerde orta düzeyde ve anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir.

Bütün çalışmalar birlikte değerlendirildiğinde; öğretim programı okuryazarlığı, öğretim programına bağlılık ve öğretmen özerkliği kavramlarının birlikte incelenmesine ihtiyaç olduğu görülmektedir. Bu çalışma alan yazınındaki eksiği gidermek açısından oldukça önemlidir. Araştırmadaki temel amaç; öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlığı, öğretim programına bağlılığı ve öğretmen özerkliği düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu bağlamda aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır:

- 1) Öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlığı, öğretim programına bağlılıkları ve öğretmen özerklikleri ne düzeydedir?
- 2) Öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık algı düzeyleri; cinsiyet, mesleki kıdem, çalışılan okul türü değişkenleri açısından anlamlı farklılık göstermekte midir?
- 3) Öğretmenlerin öğretim programına bağlılık düzeyleri; cinsiyet, mesleki kıdem, çalışılan okul türü değişkenleri açısından anlamlı farklılık göstermekte midir?
- 4) Öğretmenlerin özerklik düzeyleri; cinsiyet, mesleki kıdem, çalışılan okul türü değişkenleri açısından anlamlı farklılık göstermekte midir?
- 5) Öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık, öğretim programına bağlılık ve öğretmen özerklik puanları arasında anlamlı ilişki var mıdır?

1. Yöntem

1.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada farklı okul kademelerindeki öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık, öğretim programına bağlılık ile öğretmen özerklik düzeyleri ve bu kavramlar arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışma; nicel araştırma yöntemleri çerçevesinde, kavramlar arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla ilişkisel desen kullanılarak yürütülmüştür. İlişkisel araştırma deseni, örneklem grubuna müdahale olmaksızın aralarındaki ilişkiyi incelemeyi amaç edinen nicel bir araştırma desendir (Büyüköztürk vd., 2013).

1.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evreni, Ordu ili merkez ve ilçelerinde çalışan ilköğretim, ortaokul ve lise öğretmenlerinden oluşmaktadır. Ordu ili merkez ve ilçelerinde toplam 7727 öğretmen görev yapmaktadır. Bu çalışma evreninden örneklem belirlenirken basit seçkisiz örnekleme yöntemiyle öncelikle okullar belirlenmiştir. Bu okullardan araştırmanın yürütülmesine izin

veren ve öğretmenlerden araştırmaya gönüllü olarak katılım sağlayacak öğretmenlere ölçekler dağıtılmıştır. Bu kapsamda 225 öğretmene ulaşılmıştır. Toplanan ölçeklerde eksik / hatalı kodlama yapan öğretmenlerin formları veri analizi öncesinde çıkarılmış ve araştırma farklı kademelerde çalışan 210 öğretmen ile yürütülmüştür. Tablo 1’de öğretmenlere ait demografik bilgiler yer almaktadır.

Tablo 1: Öğretmenlere Ait Kişisel Bilgiler

Kategoriler		N	%
Cinsiyet	Kadın	106	51
	Erkek	104	49
Mesleki Kıdem	0-10 yıl	72	34
	11-20 yıl	82	39
	21-30 yıl	56	27
Okul Türü	İlkokul	69	33
	Ortaokul	90	43
	Lise	51	24
Toplam		210	100

Tablo 1 incelendiğinde örneklem grubundaki öğretmenlerin 106’sının kadın (%51); 104’ünün erkek (%49) olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin 72’sinin (%34) 0-10 yıl; 82’sinin (%39) 11-20 yıl; 56’sının (%27) ise 21-30 yıl mesleki kıdeme sahip olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin 69’u (%33) ilkokul, 90’ı (%43) ortaokul ve 51’i (%24) ise lisede görev yapmaktadır.

1.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler; kişisel bilgi formu ile Keskin ve Korkmaz (2021) tarafından geliştirilen “Öğretim Programı Okuryazarlık Algı Ölçeği”, Burul ve Tezci (2022) tarafından geliştirilen “Öğretim Programına Bağlılık Ölçeği” ve Çolak ve Altınkurt (2017) tarafından geliştirilen “Öğretmen Özerkliği Ölçeği” kullanılarak toplanmıştır.

1.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu; öğretmenlerin cinsiyeti, mesleki kıdemi ve görev yaptıkları okul türüne ilişkin bilgileri elde etmeyi amaçlamaktadır. Öğretmenlerin kişisel bilgileri yoluyla elde edilen değişkenlerin; öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık algılarına, öğretim programına bağlılık düzeylerine ve öğretmen özerkliği düzeylerine etki edeceği düşünülmüştür.

1.3.2. Öğretim Programı Okuryazarlık Algı Ölçeği

Keskin ve Korkmaz (2021) tarafından geliştirilen “Öğretim Programı Okuryazarlık Algı Ölçeği”, 38 maddeden oluşan ve dört boyuttan meydana gelen bir yapıya sahiptir. Bu boyutlar; programı tanıma, programı hayata geçirme, programı sorgulama ve programa değer verme olarak adlandırılmaktadır. Ölçeklerin alt boyutlarının açıkladığı toplam varyans %59.10’dur. Ölçek, beşli Likert tipi şeklinde (1=Kesinlikle Katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılıyorum, 5=Kesinlikle Katılıyorum) değerlendirme yapmaktadır. Ölçeğin Cronbach alfa güvenirlik katsayısı 0.934 olarak belirlenmiştir.

1.3.3. Öğretim Programına Bağlılık Ölçeği

Burul ve Tezci (2022) tarafından geliştirilen “Öğretim Programına Bağlılık Ölçeği”, 42 maddeden ve 7 faktörden oluşmaktadır. Ölçekte; uyma, süre, uygulamanın kalitesi, program farklılıkları, katılımcıların tepkileri, öğretmen eğitimi ve okul iklimi boyutları yer almaktadır. Bu faktörlerin açıkladığı toplam varyans %61.226’dır. Ölçek, beşli Likert tipi şeklinde

(1=Kesinlikle Katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılıyorum, 5=Kesinlikle Katılıyorum) değerlendirme yapmaktadır. Ölçeğin Cronbach alfa güvenirlik katsayısı 0.91 olarak belirlenmiştir.

1.3.4. Öğretmen Özerkliği Ölçeği

Çolak ve Altinkurt (2017) tarafından geliştirilen “Öğretmen Özerkliği Ölçeği”, beşli Likert tipi bir ölçek şeklinde (1=Kesinlikle Katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Orta Derecede Katılıyorum, 4=Katılıyorum, 5=Kesinlikle Katılıyorum) derecelendirme sistemine sahiptir. Ölçek; öğretme süreci özerkliği, öğretim programı özerkliği, mesleki gelişim özerkliği ve mesleki iletişim özerkliği olmak üzere dört faktörden oluşmaktadır. Ölçek faktörlerinin açıkladığı toplam varyans %63.84’tür. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı 0.87 olarak hesaplanmıştır.

Araştırma kapsamında yer alan ölçeklerin bu araştırmadaki güvenirlik düzeylerinin hesaplanması için Cronbach’s alpha iç tutarlık katsayısı hesaplanmış ve analiz sonuçları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Araştırmadaki Ölçeklerin Güvenirlik Düzeyleri

Ölçümler	Cronbach alpha iç tutarlık katsayısı
Programı Tanıma	0.935
Programı Hayata Geçirme	0.942
Programa Değer Verme	0.945
Programı Sorgulama	0.966
Öğretim Programı Okuryazarlık Düzeyleri	0.922
Uyma	0.935
Süre	0.925
Uygulamanın kalitesi	0.924
Katılımcıların tepkileri	0.927
Program farklılıkları	0.924
Öğretmen eğitimi	0.924
Okul iklimi	0.938
Öğretim programına bağlılık düzeyleri	0.913
Öğretme süreci özerkliği	0.890
Öğretim programı özerkliği	0.908
Mesleki gelişim özerkliği	0.932
Mesleki iletişim özerkliği	0.916
Öğretmen özerkliği düzeyleri	0.870

Tablo 2 incelendiğinde araştırmada veri toplama aracı olarak yer verilen ölçeklerin eldeki araştırmada da güvenirlik düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir.

1.4. Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında öncelikle Ordu Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Etik Kurulu’ndan 24/05/2024 tarih ve 2024-88 sayılı kararı ile araştırmanın yürütülmesi için gerekli etik izinler alınmıştır. Sonrasında, ilgili İl Millî Eğitim Müdürlüğü’nden gerekli izinler alınmış ve araştırmacılar tarafından belirlenen okullara öncelikle yüz yüze olacak şekilde ölçekler dağıtılmıştır. Ulaşılamayan okullardaki öğretmenlere ise çevrim içi olacak şekilde ölçekler gönderilmiştir.

Araştırmada öncelikle verilerin normal dağılım gösterip göstermediği incelenmiş ve bu doğrultuda çarpıklık ve basıklık katsayıları hesaplanmıştır (Tablo 3).

Tablo 3: Verilerin Normal Dağılım Analizleri

Ölçümler	Çarpıklık	Basıklık
Programı Tanıma	-0.770	1.16
Programı Hayata Geçirme	-1.19	1.31
Programa Değer Verme	-1.37	1.14
Programı Sorgulama	-0.547	0.161
Öğretim Programı Okuryazarlık Düzeyleri	-0.920	1.24
Uyma	-0.445	0.538
Süre	-1.22	1.04
Uygulamanın kalitesi	-0.840	1.18
Katılımcıların tepkileri	-1.17	1.34
Program farklılıkları	-0.284	0.704
Öğretmen eğitimi	-0.573	0.461
Okul iklimi	-0.607	0.053
Öğretim programına bağlılık düzeyleri	-0.877	1.34
Öğretme süreci özerkliği	-1.19	1.21
Öğretim programı özerkliği	-0.938	0.789
Mesleki gelişim özerkliği	-1.09	0.825
Mesleki iletişim özerkliği	-1.19	1.05
Öğretmen özerkliği düzeyleri	-1.09	1.25

Tablo 3 incelendiğinde; çarpıklık değerlerinin -1.37 ile -0.445 arasında, basıklık değerlerinin ise 0.053 ile 1.34 arasında değişim gösterdiği görülmektedir. Tabachnick ve Fidell (2013)'e göre, çarpıklık ve basıklık değerleri -1.5 ile +1.5 arasında olması durumunda veriler normal dağılım göstermektedir. Dolayısıyla araştırma verilerinin normal dağılım analizleri değerlendirildiğinde, verilerin normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir.

Araştırmada öğretim programı okuryazarlık algı ölçeğine ile öğretim programına bağlılık ölçeğine ilişkin verilerin yorumlanmasında 1 ile 5 arasında puanlanması nedeniyle 1-1.79 çok düşük; 1.80-2.59 düşük; 2.60-3.39 orta; 3.40-4.19 yüksek; 4.20- 5.00 çok yüksek olarak değerlendirilmiştir. Öğretmen özerkliği verilerinin yorumlanmasında ise her faktörden ve ölçeğin toplamından alınan puanlar hesaplanmış; ardından öğretmenlerin faktörlerden aldıkları en yüksek ve en düşük puanlar Çolak (2016)'nın da ifade ettiği üzere o faktörlerde öğretmenlerin özerk davranışları daha fazla ya da daha az sergilediği yönünde yorumlanmıştır.

Araştırmada elde edilen verilerin analizinde Jamovi 2.3.28 programı kullanılmıştır. Araştırmada öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık, öğretim programına bağlılık ve özerklik düzeylerinin belirlenmesinde aritmetik ortalama, standart sapma gibi betimsel istatistiksel analizler yapılmıştır. Öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık, öğretim programına bağlılık ve özerklik düzeylerinin cinsiyet, mesleki kıdem ve çalışılan okul türü değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesinde bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü ANOVA testi yapılmıştır. Araştırmada öğretim programı okuryazarlık, öğretim programına bağlılık ve özerklik düzeylerinin temele alınan değişkenler arasındaki ilişkinin incelenmesinde ise Pearson korelasyon analizi yapılmıştır.

2. Bulgular

2.1. Öğretmenlerin Öğretim Programı Okuryazarlık, Öğretim Programına Bağlılık ve Özerklik Düzeyleri

Araştırmanın ilk alt problemi kapsamında öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık, öğretim programına bağlılık ve özerklik düzeyleri incelenmiştir.

Öğretmenlerin, öğretim programı okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesine yönelik yapılan analiz sonuçları Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4: Öğretmenlerin Öğretim Programı Okuryazarlık Algı Düzeyleri

Ölçek alt boyutları	N	$\bar{X}$	SS
Programı tanıma	210	3.99	0.490
Programı hayata geçirme	210	4.39	0.504
Programa değer verme	210	4.41	0.524
Programı sorgulama	210	4.10	0.629
Öğretim programı okuryazarlık düzeyleri	210	4.30	0.493

Tablo 4 incelendiğinde öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık algı düzeylerinin genel olarak iyi derecede olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin program okuryazarlık alt boyutlarından “programa değer verme” boyutu en yüksek düzeyde puan ortalamasına sahipken en düşük düzeyde puan ortalamasının ise “programı tanıma” boyutunda olduğu belirlenmiştir.

Öğretmenlerin, öğretim programına bağlılık düzeylerinin belirlenmesine yönelik yapılan analiz sonuçları Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5: Öğretmenlerin Öğretim Programına Bağlılık Düzeyleri

Ölçek alt boyutları	N	$\bar{X}$	SS
Uyma	210	3.75	0.751
Süre	210	4.16	0.636
Uygulamanın kalitesi	210	3.99	0.640
Katılımcıların tepkileri	210	4.28	0.641
Program farklılıkları	210	3.80	0.714
Öğretmen eğitimi	210	4.00	0.808
Okul iklimi	210	4.00	0.944
Öğretim programına bağlılık düzeyleri	210	3.95	0.597

Tablo 5 incelendiğinde öğretmenlerin öğretim programına bağlılık düzeylerinin orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin öğretim programına bağlılık düzeyleri alt boyutlardan “uyma” boyutu en düşük ortalamaya sahipken “katılımcıların tepkileri” alt boyutunun ise en yüksek ortalamaya sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmenlerin, öğretmen özerkliği düzeylerinin belirlenmesine yönelik yapılan analiz sonuçları Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6: Öğretmenlerin Öğretmen Özerkliği Düzeyleri

Ölçek alt boyutları	N	$\bar{X}$	SS
Öğretme süreci özerkliği	210	4.14	0.727
Öğretim programı özerkliği	210	4.08	0.799
Mesleki gelişim özerkliği	210	4.03	0.927
Mesleki iletişim özerkliği	210	4.15	0.843
Öğretmen özerkliği düzeyleri	210	4.11	0.696

Tablo 6 incelendiğinde öğretmenlerin genel özerklik davranışlarının orta düzeyin üzerinde olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin, özerklik boyutları arasında en çok “mesleki iletişim özerkliği” alt boyutunda özerk davranışlar sergiledikleri görülürken en az ise “mesleki gelişim özerkliği” alt boyutunda özerk davranışlar sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

2.2. Öğretmenlerin Öğretim Programı Okuryazarlık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi

Araştırmanın ikinci alt problemi kapsamında öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık algı düzeylerinin cinsiyet, mesleki kıdem ve çalışılan okul türü değişkenleri açısından anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Bu kapsamda öncelikle öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık algı düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiştir. Verilerin analizi bölümünde de ifade edildiği gibi veriler normal

dağılım gösterdiği için bağımsız örneklem t-testi ile veriler analiz edilmiş ve bulgular Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7: Öğretmenlerin Öğretim Programı Okuryazarlık Algı Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi

Ölçek alt boyutları	Grup	N	$\bar{X}$	ss	df	t	P
Programı tanıma	Kadın	106	4.00	0.446	200	0.575	0.566
	Erkek	104	3.97	0.533			
Programa hayata geçirme	Kadın	106	4.43	0.443	196	1.189	0.236
	Erkek	104	4.34	0.558			
Programa değer verme	Kadın	106	4.44	0.437	188	0.836	0.404
	Erkek	104	4.38	0.601			
Programı sorgulama	Kadın	106	4.11	0.618	207	0.179	0.858
	Erkek	104	4.09	0.643			
Öğretim programı okuryazarlık düzeyleri	Kadın	106	4.33	0.442	199	0.775	0.439
	Erkek	104	4.28	0.540			

Tablo 7 incelendiğinde öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık algı düzeylerine ilişkin ölçek toplamı ve alt boyutlarında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Araştırmanın ikinci alt problemi kapsamında öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık algı düzeylerinin mesleki kıdeme göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Verilerin normal dağılım göstermesi sebebiyle tek faktörlü varyans analizi ile veriler analiz edilmiş ve bulgular Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8: Öğretmenlerin Öğretim Programı Okuryazarlık Algı Düzeylerinin Mesleki Kıdem Değişkenine Göre İncelenmesi

Ölçek alt boyutları	Mesleki Kıdem	N	$\bar{X}$	ss	F	P
Programı tanıma	0-10 yıl	72	3.96	0.476	0.182	0.834
	11-20 yıl	82	4.00	0.482		
	21-30 yıl	56	4.00	0.526		
Programı hayata geçirme	0-10 yıl	72	4.33	0.511	1.082	0.342
	11-20 yıl	82	4.44	0.439		
	21-30 yıl	56	4.38	0.580		
Programa değer verme	0-10 yıl	72	4.39	0.576	0.328	0.721
	11-20 yıl	82	4.45	0.474		
	21-30 yıl	56	4.39	0.532		
Programı sorgulama	0-10 yıl	72	4.16	0.543	0.731	0.483
	11-20 yıl	82	4.05	0.681		
	21-30 yıl	56	4.09	0.656		
Öğretim programı okuryazarlık düzeyi	0-10 yıl	72	4.28	0.473	0.158	0.854
	11-20 yıl	82	4.32	0.471		
	21-30 yıl	56	4.30	0.554		

Tablo 8 incelendiğinde öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık algı düzeylerine ilişkin ölçek toplamı ve alt boyutlarında öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Araştırmanın ikinci alt problemi kapsamında öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık algı düzeylerinin öğretmenlerin çalıştıkları okul türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Verilerin normal dağılım göstermesi sebebiyle tek faktörlü varyans analizi ile ve bulgular Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9: Öğretmenlerin Öğretim Programı Okuryazarlık Algı Düzeylerinin Çalıştıkları Okul Türü Değişkenine Göre İncelenmesi

Ölçek alt boyutları	Okul Türü	N	$\bar{X}$	ss	F	p
Programı tanıma	İlkokul	69	4.04	0.404	1.794	0.171
	Ortaokul	90	3.91	0.497		
	Lise	51	4.04	0.572		
Programı hayata geçirme	İlkokul	69	4.45	0.430	1.314	0.273
	Ortaokul	90	4.33	0.515		
	Lise	51	4.39	0.572		
Programı sorgulama	İlkokul	69	4.42	0.386	0.968	0.383
	Ortaokul	90	4.36	0.578		
	Lise	51	4.50	0.583		
Programa değer verme	İlkokul	69	4.11	0.613	0.551	0.578
	Ortaokul	90	4.05	0.559		
	Lise	51	4.17	0.758		
Öğretim programı okuryazarlık düzeyi	İlkokul	69	4.35	0.412	1.264	0.286
	Ortaokul	90	4.24	0.491		
	Lise	51	4.35	0.586		

Tablo 9 incelendiğinde öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık algı düzeylerine ilişkin ölçek toplamı ve alt boyutlarında öğretmenlerin çalıştıkları okul türüne göre anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

2.3. Öğretmenlerin Öğretim Programına Bağlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi

Araştırmanın üçüncü alt problemi kapsamında öğretmenlerin öğretim programına bağlılık düzeyleri cinsiyet, mesleki kıdem ve çalışılan okul türü değişkenleri açısından anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Bu kapsamda öncelikle öğretmenlerin öğretim programına bağlılık düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Verilerin normal dağılım göstermesi sebebiyle bağımsız örneklem t-testi ile veriler analiz edilmiş ve bulgular Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10: Öğretmenlerin Öğretim Programına Bağlılık Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi

Ölçek alt boyutları	Grup	N	$\bar{X}$	ss	df	t	p
Uyma	Kadın	106	3.75	0.707	204	0.034	0.973
	Erkek	104	3.75	0.797			
Süre	Kadın	106	4.16	0.627	207	0.117	0.907
	Erkek	104	4.15	0.648			
Uygulama kalitesi	Kadın	106	3.95	0.596	203	-1.119	0.264
	Erkek	104	4.04	0.681			
Katılımcıların tepkileri	Kadın	106	4.29	0.609	205	0.369	0.712
	Erkek	104	4.26	0.675			
Program farklılıkları	Kadın	106	3.75	0.672	204	-1.063	0.289
	Erkek	104	3.86	0.753			
Öğretmen eğitimi	Kadın	106	3.78	0.753	203	-0.410	0.682
	Erkek	104	3.83	0.864			
Okul iklimi	Kadın	106	3.77	0.934	208	-0.187	0.852
	Erkek	104	3.80	0.960			
Öğretim programına bağlılık düzeyleri	Kadın	106	3.91	0.544	200	-0.434	0.664
	Erkek	104	3.95	0.649			

Tablo 10 incelendiğinde öğretmenlerin öğretim programına bağlılık düzeylerine ilişkin ölçek toplamı ve alt boyutlarında öğretmenlerin cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Araştırmanın üçüncü alt problemi kapsamında öğretmenlerin öğretim programına bağlılık düzeylerinin mesleki kıdeme göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Verilerin normal dağılım göstermesi sebebiyle tek faktörlü varyans analizi ile veriler analiz edilmiş ve bulgular Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11: Öğretmenlerin Öğretim Programına Bağlılık Düzeylerinin Mesleki Kıdem Değişkenine Göre İncelenmesi

Ölçek alt boyutları	Mesleki Kıdem	N	$\bar{X}$	ss	F	p	Anlamli fark
Uyma	0-10 yıl	72	3.73	0.758	4.023	0.020*	11-20 yıl ile 21-30 yıl
	11-20 yıl	82	3.61	0.730			
	21-30 yıl	56	3.97	0.732			
Süre	0-10 yıl	72	4.16	0.668	0.254	0.776	-
	11-20 yıl	82	4.13	0.629			
	21-30 yıl	56	4.20	0.613			
Uygulamanın kalitesi	0-10 yıl	72	4.01	0.651	1.392	0.252	-
	11-20 yıl	82	3.91	0.591			
	21-30 yıl	56	4.10	0.690			
Katılımcıların tepkileri	0-10 yıl	72	4.28	0.685	0.003	0.997	-
	11-20 yıl	82	4.27	0.608			
	21-30 yıl	56	4.28	0.642			
Program farklılıkları	0-10 yıl	72	3.81	0.765	1.526	0.221	-
	11-20 yıl	82	3.72	0.646			
	21-30 yıl	56	3.93	0.734			
Öğretmen eğitimi	0-10 yıl	72	3.86	0.837	0.611	0.544	-
	11-20 yıl	82	3.73	0.711			
	21-30 yıl	56	3.84	0.906			
Okul iklimi	0-10 yıl	72	3.77	0.982	1.456	0.237	-
	11-20 yıl	82	3.68	0.900			
	21-30 yıl	56	3.96	0.951			
Öğretim programına bağlılık düzeyleri	0-10 yıl	72	3.94	0.611	1.577	0.211	-
	11-20 yıl	82	3.85	0.541			
	21-30 yıl	56	4.03	0.649			

*p<.05

Tablo 11 incelendiğinde öğretmenlerin öğretim programına bağlılık düzeylerine ilişkin “uyma” boyutunda öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre anlamlı bir farklılık belirlenmiştir [F= 4.023; p<0.05]. Gruplar arasındaki farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu test etmek için yapılan Tukey testine göre 11-20 yıl ile 21-30 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenler arasında 21-30 yıl mesleki kıdeme sahip olan öğretmenler lehine istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmiştir. Ölçeğin diğer alt boyutlarında ve toplam puanında mesleki kıdeme göre anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Araştırmanın üçüncü alt problemi kapsamında öğretmenlerin öğretim programına bağlılık düzeylerinin öğretmenlerin çalıştıkları okul türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Verilerin normal dağılım göstermesi sebebiyle tek faktörlü varyans analizi ile veriler analiz edilmiş ve bulgular Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12: Öğretmenlerin Öğretim Programına Bağlılık Düzeylerinin Çalıştıkları Okul Türüne Değişkenine Göre İncelenmesi

Ölçek alt boyutları	Okul türü	N	$\bar{X}$	ss	F	p	Anlamli fark
Uyma	İlkokul	69	3.92	0.680	3.59	0.031*	İlkokul- Ortaokul öğretmenleri
	Ortaokul	90	3.62	0.721			
	Lise	51	3.76	0.856			
Süre	İlkokul	69	4.30	0.464	3.28	0.041*	İlkokul- Ortaokul öğretmenleri
	Ortaokul	90	4.11	0.595			
	Lise	51	4.05	0.852			
Uygulamanın kalitesi	İlkokul	69	4.11	0.548	2.07	0.131	-
	Ortaokul	90	3.94	0.571			

	Lise	51	3.94	0.835			
Katılımcıların tepkileri	İlkokul	69	4.42	0.468	3.82	0.025*	İlkokul-Ortaokul öğretmenleri
	Ortaokul	90	4.19	0.619			
	Lise	51	4.23	0.834			
Program farklılıkları	İlkokul	69	3.89	0.652	1.14	0.322	-
	Ortaokul	90	3.73	0.664			
	Lise	51	3.81	0.864			
Öğretmen eğitimi	İlkokul	69	3.96	0.649	2.59	0.079	-
	Ortaokul	90	3.72	0.764			
	Lise	51	3.74	1.033			
Okul iklimi	İlkokul	69	4.09	0.715	7.92	<0.001**	İlkokul-Ortaokul öğretmenleri
	Ortaokul	90	3.58	0.962			
	Lise	51	3.73	1.083			
Öğretim programına bağlılık düzeyleri	İlkokul	69	4.09	0.471	5.67	0.005*	İlkokul-Ortaokul öğretmenleri
	Ortaokul	90	3.83	0.521			
	Lise	51	3.89	0.805			

*p<.05 **p<.001

Tablo 12 incelendiğinde öğretmenlerin öğretim programına bağlılık düzeylerine ilişkin “uyuma” (F=3.59; p<.05), “süre” (F=3.28; p<.05), katılımcıların tepkileri” (F=3.82; p<.05) ve “okul iklimi” (F=7.92; p<.001) alt boyutlarında ve ölçeğin genelinde öğretmenlerin çalıştıkları okul türüne göre anlamlı bir farklılık belirlenmiştir. Araştırma bulgularına göre; gruplar arasındaki farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu test etmek için yapılan Tukey testinde “uyuma”, “süre”, “katılımcıların tepkileri” ve “okul iklimi” alt boyutlarında ve ölçeğin genelinde ilkökul ile ortaokul öğretmenleri arasında ilkökul öğretmenleri lehine istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmiştir. Ölçeğin diğer boyutları olan “uygulamanın kalitesi”, “program farklılıkları” ve “öğretmen eğitimi” alt boyutlarında ise öğretmenlerin çalıştıkları okul türüne göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

2.4. Öğretmenlerin Özerklik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi

Araştırmanın dördüncü alt problemi kapsamında öğretmenlerin özerklik düzeylerinin cinsiyet, mesleki kıdem ve çalışılan okul türü değişkenleri açısından anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Bu kapsamda öncelikle öğretmenlerin özerklik düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Verilerin normal dağılım göstermesi sebebiyle bağımsız örneklem t-testi ile veriler analiz edilmiş ve bulgular Tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13: Öğretmenlerin Özerklik Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi

Ölçek alt boyutları	Grup	N	$\bar{X}$	ss	df	t	p
Öğretme süreci özerkliği	Kadın	106	4.16	0.695	205	0.352	0.726
	Erkek	104	4.13	0.761			
Öğretim programı özerkliği	Kadın	106	4.15	0.730	201	1.300	0.195
	Erkek	104	4.00	0.861			
Mesleki gelişim özerkliği	Kadın	106	4.03	0.953	208	-0.154	0.878
	Erkek	104	4.04	0.906			
Mesleki iletişim özerkliği	Kadın	106	4.10	0.848	208	-0.898	0.370
	Erkek	104	4.21	0.838			
Öğretmen özerklik düzeyi	Kadın	106	4.12	0.670	206	0.340	0.734
	Erkek	104	4.09	0.724			

Tablo 13 incelendiğinde öğretmenlerin özerklik düzeylerine ilişkin ölçek toplamı ve alt boyutlarında öğretmenlerin cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Araştırmanın dördüncü alt problemi kapsamında öğretmenlerin özerklik düzeylerinin mesleki kıdeme göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Verilerin normal dağılım göstermesi sebebiyle tek faktörlü varyans analizi ile veriler analiz edilmiş ve bulgular Tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 14: Öğretmenlerin Özerklik Düzeylerinin Mesleki Kıdem Değişkenine Göre İncelenmesi

Ölçek alt boyutları	Mesleki kıdem	N	$\bar{X}$	ss	F	p
Öğrenme öğretme süreci özerkliği	0-10 yıl	72	4.21	0.751	0.704	0.497
	11-20 yıl	82	4.16	0.644		
	21-30 yıl	56	4.04	0.807		
Öğretim programı özerkliği	0-10 yıl	72	4.14	0.834	0.516	0.598
	11-20 yıl	82	4.09	0.698		
	21-30 yıl	56	3.98	0.893		
Mesleki gelişim özerkliği	0-10 yıl	72	4.07	0.996	0.567	0.569
	11-20 yıl	82	4.08	0.806		
	21-30 yıl	56	3.92	1.006		
Mesleki iletişim özerkliği	0-10 yıl	72	4.17	0.816	0.117	0.890
	11-20 yıl	82	4.17	0.768		
	21-30 yıl	56	4.10	0.983		
Öğretmen özerklik düzeyleri	0-10 yıl	72	4.16	0.721	0.572	0.566
	11-20 yıl	82	4.13	0.580		
	21-30 yıl	56	4.01	0.813		

Tablo 14 incelendiğinde öğretmenlerin özerklik düzeylerine ilişkin ölçek toplamı ve alt boyutlarında öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Araştırmanın dördüncü alt problemi kapsamında öğretmenlerin özerklik düzeylerinin öğretmenlerin çalıştıkları okul türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Verilerin normal dağılım göstermesi sebebiyle tek faktörlü varyans analizi ile veriler analiz edilmiş ve bulgular Tablo 15’te verilmiştir.

Tablo 15: Öğretmenlerin Özerklik Düzeylerinin Çalıştıkları Okul Türü Değişkenine Göre İncelenmesi

Ölçek alt boyutları	Okul türü	N	$\bar{X}$	ss	F	p	Anlamlı fark
Öğrenme öğretme süreci özerkliği	İlkokul	69	4.33	0.594	4.32	0.015*	İlkokul-Ortaokul öğretmenleri
	Ortaokul	90	4.06	0.697			
	Lise	51	4.03	0.889			
Öğretim programı özerkliği	İlkokul	69	4.32	0.652	5.79	0.004*	İlkokul-Ortaokul öğretmenleri
	Ortaokul	90	3.96	0.768			
	Lise	51	3.96	0.961			
Mesleki gelişim özerkliği	İlkokul	69	4.13	0.945	1.07	0.348	-
	Ortaokul	90	3.93	0.883			
	Lise	51	4.09	0.978			
Mesleki iletişim özerkliği	İlkokul	69	4.38	0.676	4.57	0.012*	İlkokul-Ortaokul öğretmenleri
	Ortaokul	90	4.04	0.837			
	Lise	51	4.05	0.998			
Öğretmen özerklik düzeyleri	İlkokul	69	4.30	0.558	5.17	0.007*	İlkokul-Ortaokul öğretmenleri
	Ortaokul	90	4.00	0.668			
	Lise	51	4.02	0.852			

*p<.05

Tablo 15 incelendiğinde öğretmenlerin özerklik düzeylerine ilişkin “öğrenme-öğretme süreci özerkliği” (F=4.32; p<.05), “öğretim programı özerkliği” (F=5.79; p<.05) ve “mesleki iletişim özerkliği” (F=4.57; p<.05) alt boyutları ile öğretmenlerin genel özerklik düzeylerinde (F=5.17; p<.05), öğretmenlerin çalıştıkları okul türüne göre anlamlı bir farklılık belirlenmiştir. Gruplar arasında belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğu ortaya koymak amacıyla yapılan Tukey testi sonuçlarına göre ilkokul ile ortaokul öğretmenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmiştir. Bunun yanı sıra “mesleki gelişim özerkliği” açısından öğretmenlerin çalıştıkları okul türüne göre anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

2.5. Öğretmenlerin Öğretim Programı Okuryazarlık, Öğretim Programına Bağlılık ve Öğretmen Özerklik Puanları Arasındaki Korelasyon Sonuçları

Araştırmanın son ve temel araştırma problemi kapsamında öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık, öğretim programına bağlılık ve öğretmen özerklik puanları arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu doğrultuda korelasyon analizi yapılarak Pearson korelasyon katsayısı hesaplanmış ve bulgular Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 16: Öğretmenlerin Öğretim Programı Okuryazarlık, Öğretim Programına Bağlılık ve Öğretmen Özerklik Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

	Öğretim programı okuryazarlık düzeyi	Öğretim programına bağlılık düzeyi	Özerklik düzeyi
Öğretim programı okuryazarlık düzeyi	r	-	
	p	-	
	N	-	
Öğretim programına bağlılık düzeyi	r	.519*	-
	p	<.001	-
	N	210	-
Özerklik düzeyi	r	.413*	.647
	p	<.001	<.001
	N	210	210

*p<.001

Araştırmanın temel problemine ilişkin Tablo 16 incelendiğinde öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık düzeyleri ile öğretim programına bağlılık düzeyleri arasında orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki ($r=.519$ $p<.001$) olduğu; öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık düzeyleri ile öğretmen özerklikleri arasında orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki ($r=.413$ $p<.001$) olduğu ve öğretmenlerin öğretim programına bağlılık düzeyleri ile özerklik düzeyleri arasında ise orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki ($r=.647$, $p<.001$) olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu çalışmada öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlığı, öğretim programına bağlılığı ve öğretmen özerkliği düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır. Bu bağlamda; öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlığı, öğretim programına bağlılıkları ve öğretmen özerklik düzeyleri belirlenmiştir. Bunun yanı sıra öğretmenlerin program okuryazarlık, öğretim programına bağlılık ve öğretmen özerkliği düzeylerinin cinsiyet, mesleki kıdem ve çalışılan okul türüne göre değişiklik gösterip göstermediği incelenmiştir. Çalışmada son olarak da öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık, öğretim programına bağlılık ve öğretmen özerklik puanları arasında anlamlı ilişki olup olmadığı tespit edilmiştir.

Araştırmanın birinci araştırma sorusu kapsamında öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık algı düzeylerinin genel olarak yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Bu sonuç, araştırma katılan öğretmenlerin iyi birer program okuryazarı olduğu şeklinde yorumlanabilir. Mevcut araştırmalar incelendiğinde öğretmenlerin program okuryazarlık algı düzeylerinin yüksek olduğu birçok çalışma yer almaktadır (Adem, 2023; Altuncu, 2021; Aslan ve Gürten, 2019; Barut ve Gündoğdu, 2023; Bayrı, 2022; Çetinkaya ve Tabak, 2019; Dağ, 2021; Demir, 2022; Erdamar, 2020; Güler, 2021; Güleş ve Kılınç, 2024; Gürbüz, 2021; Keskin, 2019; Kuloğlu, 2023; Öner, 2023; Saracaloğlu ve Gündüz Çetin, 2023; Saracaloğlu vd., 2019; Süral ve Dedebali, 2018; Tutuş, 2020; Ünal, 2022; Yılmaz ve Kahramanoğlu, 2021). Bu sonuçlar, çalışmada elde edilen sonuçlarla örtüşmektedir. Öğretmenlerin program okuryazarlıklarının

yüksek olması; onların programa ilişkin bilgi, beceri ve tutumlarının geliştiğini ortaya koymaktadır (Gündoğan, 2019).

Araştırmanın bir diğer sonucu olarak öğretmenlerin öğretim programına bağlılık düzeylerinin orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde öğretmenlerin öğretim programına bağlılıklarının yüksek düzeyde olduğu birçok çalışmaya rastlanılmaktadır (Akkaya, 2023; Aslan ve Erden, 2020; Aşçı ve Yıldırım, 2020; Burul, 2018; Can, 2020; Göloğlu Demir ve Kızılhan, 2021; Güleş ve Kılınç, 2024; Gürbüz, 2020; Gürbüz, 2021; Karakuyu ve Oğuz, 2021; Kuloğlu, 2023; Süer ve Kınay, 2022; Yılmaz ve Kahramanoğlu, 2021; Zöğ, 2022). Bunun yanı sıra alan yazınında öğretmenlerin öğretim programına bağlılık seviyelerinin düşük olduğu çalışmalara rastlanılmaktadır (Atilla, 2012; Can, 2020; Han, 2013; Yurt, 2024). Öğretmenlerin öğretim programına bağlılıklarının düşük olması; resmî öğretim programını olduğu gibi uygulamak yerine öğretim programında çeşitli uyarlamalar yaptıklarını göstermektedir (Yurt, 2024). Mevcut çalışmanın; alan yazınında yer alan bu çalışmaların sonuçları ile ayrıştığını, öğretmenlerin resmî programı algıladıklarını ancak resmî programı uygulamadaki programa uyarlarlarken programa orta seviyede bağlı kaldıklarını söylemek mümkündür.

Birinci araştırma sorusunun son bulgusu olarak öğretmenlerin genel özerklik davranışlarının orta seviyenin üzerinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Alan yazınında öğretmenlerin özerklik düzeylerinin orta seviyenin üzerinde olduğu çalışmalara rastlanılmaktadır (Aktan vd., 2023; Çolak vd., 2017; Demir vd., 2024; Karatay vd., 2020; Kızıltepe vd., 2024; Ünlü ve Çakar Özkan, 2023; Yazıcı ve Akyol, 2017). Bu sonuç doğrultusunda öğretmenlerin genel olarak özerk davranışlar sergilediğini söylemek mümkündür. Alan yazınında öğretmenlerin genel özerklik davranışlarının yüksek olduğu birçok çalışmanın da yer aldığı görülmektedir (Bayat ve Akbaba, 2022; Bozkurt ve Kara, 2022; Çolak vd., 2017; Esen, 2023; Kuloğlu, 2023; Sökmen ve Kılıç 2019; Tokgöz Can, 2019). Bunun yanı sıra Tokgöz ve Bümen (2021)'in çalışmasında öğretmenlerin özerklik davranışlarının genel olarak orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Alan yazınında yer alan bu çalışmalar, öğretmenlerin genel olarak özerk davranışlar sergilediğini göstermektedir. Alan yazınından elde edilen sonuçlar, eldeki çalışmanın sonuçlarıyla benzer özellikler göstermektedir. Türkiye'deki merkeziyetçi eğitim sisteminin çizdiği çerçeve ve hiyerarşik yapıyla sınırlandırılan öğretmenlerin gösterdikleri yüksek özerklik davranışlarının, Türk eğitim sistemi adına ayrıntılı incelenmesi gerektiğini söylemek mümkündür.

Araştırmanın ikinci araştırma sorusu bağlamında öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık algı düzeylerinin cinsiyet, mesleki kıdem ve çalışılan okul türü değişkenleri açısından anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir.

Öncelikle öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık algı düzeyleri cinsiyet değişkenine göre incelenmiş, kadın ve erkek öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark görülmemiştir. Mevcut çalışmalar incelendiğinde öğretim programı okuryazarlık düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmadığı çalışmalara rastlanılmaktadır (Adem, 2023; Aslan, 2019; Aslan ve Gürlen, 2019; Erdem ve Eğmir, 2018; Güleş ve Kılınç, 2024; Gülpek, 2020; Keskin, 2019; Mansuroğlu, 2019; Saracaloğlu vd., 2019; Yılmaz ve Kahramanoğlu, 2021). Yine alan yazınında öğretim programı okuryazarlık düzeylerinin kadın öğretmenler lehine farklılaştığı (Kahramanoğlu, 2019; Saral, 2019) ve öğretim programı okuryazarlık düzeylerinin erkek öğretmenler lehine farklılaştığı (Erdamar, 2020) çalışmalar da

yer almaktadır. Araştırmanın sonucu doğrultusunda; öğretim programı okuryazarlık düzeyinin cinsiyete göre farklılaşmaması, bu araştırmanın katılımcısı olan kadın ve erkek öğretmenlerin program okuryazarlık algılarının benzer olduğunu göstermektedir.

Öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık algı düzeyleri mesleki kıdem değişkenine göre incelenmiş ve öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre anlamlı fark tespit edilmemiştir. Bu sonuç bağlamında araştırmanın katılımcısı öğretmenlerin kıdem yıllarına bakılmaksızın program okuryazarlık algılarının benzer seviyelerde olduğunu söylemek mümkündür. Önceki çalışmalara bakıldığında, mevcut çalışmanın sonuçlarıyla benzerlik gösteren birçok çalışmanın olduğu görülmüştür (Adem, 2023; Aslan ve Gürlen, 2019; Aynas, 2023; Berkant ve Mansuroğlu, 2023; Dağ, 2021; Demir ve Toraman, 2021; Erdamar, 2020; Güneş Şinego ve Çakmak, 2021; Hamurcu, 2023; Kahramanoğlu, 2019; Keskin, 2019; Saracaloğlu ve Gündüz Çetin, 2023). Yine alan yazınında yer alan çalışmalar incelendiğinde Sarıca (2021) yaptığı çalışmada mesleki kıdem arttıkça öğretmenlerin program okuryazarlık seviyesinin arttığı sonucuna ulaşırken Boncuk (2021), Çelik ve Karaorman (2024), Keskin (2019) ve Kahramanoğlu (2019) ise yaptıkları çalışmalarda mesleğin ilk yıllarında öğretmenlerin program okuryazarlık seviyelerinin yüksek olduğu sonuçlarına ulaşmışlardır. Barut ve Gündoğdu (2023) yaptıkları çalışmada öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık düzeylerinin mesleki kıdeme göre anlamlı şekilde farklılaştığını tespit etmiş; 6-10 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık düzeylerinin 11-15 yıl ve 25 yıl üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenlere göre daha düşük düzeyde olduğunu saptamıştır. Bu çalışmalardan elde edilen sonuçlar, mesleki kıdemi yüksek olan öğretmenlerin deneyimleri arttıkça öğretim programlarına daha fazla hâkim olması ile açıklanabilir.

Araştırmanın ikinci araştırma sorusu bağlamında öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık düzeyleri çalışılan okul türüne göre incelenmiş ve öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık düzeylerinde anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Bu sonuç bağlamında araştırmaya katılan öğretmenlerin hangi okul türünde çalışırsa çalışsın öğretim programı okuryazarlıklarının birbirine yakın seviyelerde olduğunu söylemek mümkündür. Literatürde benzer şekilde çalışmanın sonuçlarıyla benzer sonuçlara rastlanılmaktadır (Aslan ve Gürlen, 2019; Çelik ve Karaorman, 2024; Keskin, 2019). Yine yapılan araştırmalar incelendiğinde çalışmanın sonuçlarından farklı araştırma sonuçları olduğu da görülmektedir. Aynas (2023)'ın yaptığı çalışmada sınıf öğretmenlerinin program okuryazarlık düzeylerinin anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Barut ve Gündoğdu (2023) yaptıkları çalışmada sınıf öğretmenlerinin öğretim programı okuryazarlık düzeyinin anlamlı şekilde farklılaştığını tespit etmiştir ve bu farklılık incelendiğinde ise ilkökul öğretmenlerinin öğretim programı okuryazarlık düzeylerinin ortaokul öğretmenlerine göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Araştırmanın üçüncü araştırma sorusu bağlamında öğretmenlerin öğretim programına bağlılık düzeylerinin cinsiyet, mesleki kıdem ve çalışılan okul türü değişkenleri açısından anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir.

İlk olarak öğretmenlerin öğretim programına bağlılık düzeyleri cinsiyet değişkeni açısından incelenmiş, kadın ve erkek öğretmenlerin öğretim programına bağlılıkları arasında anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Literatür incelendiğinde araştırmanın sonuçlarıyla benzer sonuçlara rastlanılmaktadır (Aslan ve Erden, 2020; Aşçı ve Yıldırım, 2020; Burul, 2018; Can, 2020; Güleş ve Kılınç, 2024; Gürbüz, 2020; Karadağ Çaydaşı, 2019; Yılmaz ve Kahramanoğlu, 2021). Bu sonuç bağlamında bu araştırmanın katılımcısı kadın ve erkek öğretmenlerin öğretim

programlarına bağlılıklarının benzer seviyede olduğunu söylemek mümkündür. Yine alan yazını tarandığında mevcut çalışmadan farklı araştırma sonuçlarının olduğu da görülmektedir. Akkaya (2023) ve Gürbüz (2021) yaptıkları çalışmalarda öğretim programına bağlılığın kadın öğretmenler lehine farklılaştığını tespit etmişlerdir. Bu iki araştırmadan elde edilen sonuçlar, kadın öğretmenlerin öğretim programına bağlılıklarının erkek öğretmenlere göre daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın üçüncü araştırma sorusu bağlamında öğretmenlerin öğretim programına bağlılık düzeyleri mesleki kıdem değişkenine göre incelenmiş ve öğretmenlerin öğretim programına bağlılık düzeylerine ilişkin “uyma” boyutunda 11-20 yıl ile 21-30 yıl, mesleki kıdeme sahip öğretmenler arasında 21-30 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenler lehine istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmiştir. Bu sonuç bağlamında öğretmenlerin mesleki deneyimleri arttıkça öğretim programına bağlılık düzeylerinin değiştiğini söylemek mümkündür. Öğretmenlerin meslekte geçirdikleri seneler arttıkça öğretim programına daha fazla bağlı kaldıkları ve merkezîyetçi eğitim sistemi tarafından geliştirilen öğretim programlarının çizdiği çerçeveyi daha fazla benimsedikleri görülmektedir. Alan yazını incelendiğinde Çelik ve Karaorman (2024)’ın yaptığı çalışmada İngilizce öğretmenlerinin öğretim programına bağlılıklarının mesleki kıdeme göre 0-5 yıl arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmüştür. Çalışmanın bu sonucu mesleğe yeni başlayan İngilizce öğretmenlerinin öğretim programına bağlılıklarının yüksek olduğunu göstermektedir ve bu sonuç mevcut çalışma sonuçları ile farklılık göstermektedir. Mevcut çalışmada daha yüksek mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin öğretim programına bağlılıklarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yine mevcut araştırmalar incelendiğinde öğretmenlerin öğretim programına bağlılık seviyelerinin mesleki kıdeme göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı çalışmalara da rastlanılmaktadır (Akkaya, 2023; Aslan ve Erden, 2020; Aynas, 2023; Dağ, 2021). Bu sonuç, mesleğin ilk yıllarındaki öğretmenler ile deneyimli öğretmenlerin öğretim programına benzer derecede bağlı kaldığını göstermektedir.

Araştırmanın üçüncü araştırma sorusu kapsamında son olarak öğretmenlerin öğretim programına bağlılık düzeyleri çalışılan okul türü değişkenine göre incelenmiş ve öğretmenlerin öğretim programına bağlılık düzeylerine ilişkin “uyma”, “süre”, “katılımcıların tepkileri” ve “okul iklimi” boyutları ile öğretmenlerin öğretim programına bağlılık düzeylerinde ilkökul ile ortaokul öğretmenleri arasında ilkökul öğretmenleri lehine istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmiştir. Önceki araştırmalar incelendiğinde İngilizce öğretmenlerinin öğretim programına bağlılıklarının çalıştığı kuruma göre ilkökul lehine anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür (Çelik ve Karaorman, 2024). Karakuyu ve Oğuz (2021)’un yaptıkları çalışmada da ilkökulda çalışan öğretmenlerin lehine anlamlı şekilde bir farklılık görülmüştür. Yine Aynas (2023)’ın çalışmasında ilkökulda çalışan sınıf öğretmenlerinin öğretim programına bağlılık düzeylerinde anlamlı şekilde farklılaşma olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar da çalışmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Bu sonuçlar, ilkökulda çalışan öğretmenlerin öğretim programına daha fazla bağlı olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar doğrultusunda ortaokul ve lise öğretmenlerinin uyguladıkları öğretim programlarına daha az bağlı kalmalarının nedeni olarak ortaokul ve lise öğrencilerini akademik sınavlara hazırlamaları olduğu söylenebilir (Çelik ve Karaorman, 2024).

Araştırmanın dördüncü sorusu bağlamında; öğretmenlerin özerklik düzeylerinin cinsiyet, mesleki kıdem ve çalışılan okul türü değişkenleri açısından anlamlı farklılık göstermediği incelenmiştir.

İlk olarak öğretmenlerin özerklik düzeyleri cinsiyet değişkeni açısından incelenmiş, kadın ve erkek öğretmenlerin özerklik düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum, kadın ve erkek öğretmenlerin benzer düzeyde özerklik davranışları sergilediklerini ortaya koymaktadır. Literatürde benzer şekilde öğretmen özerkliğinin cinsiyete göre farklılık göstermediği çalışmalara rastlanılmaktadır (Aktan vd., 2023; Demir vd., 2024; Karadeniz vd., 2024; Karatay vd., 2020).

Araştırmada; öğretmenlerin özerklik düzeyleri mesleki kıdem değişkeni açısından incelenmiş, mesleki kıdem ile öğretmenlerin özerklikleri arasında anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Alan yazınında, öğretmen özerkliğinin mesleki kıdem yılına göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı çalışmalar yer almaktadır (Aktan vd., 2023; Demir vd., 2024; Karadeniz vd., 2024; Kılıçer vd., 2024). Bu sonuçlar bağlamında öğretmenlerin özerklik düzeylerinin kıdem yılı fark etmeksizin benzer olduğunu söylemek mümkündür. Bunun yanı sıra alan yazınında öğretmen özerklik düzeylerinin mesleki kıdem yılına göre istatistiksel olarak farklılaştığı çalışmalar yer almaktadır. Çolak (2016)'ın yaptığı araştırmada mesleki kıdem yılı yüksek olan öğretmenlerin özerklik seviyesinin de yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Karatay vd. (2020) yaptıkları çalışmada öğretmenlerin mesleki kıdemleri arttıkça sergiledikleri özerklik davranışlarının arttığını saptamıştır. Yolcu (2021) yaptığı çalışmada ortaöğretim öğretmenlerinin özerklik düzeylerinin mesleki kıdem yılına göre anlamlı şekilde farklılaştığını tespit etmiştir. Erdem ve Zincirli (2024) yaptıkları çalışmalarında, mesleki kıdemi 21 yıl ve üzeri olan öğretmenlerin özerklik düzeylerinin 11-15 ve 16-20 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin özerklik düzeylerinden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır ve bu sonuç doğrultusunda, öğretmenlerin meslekte geçirdikleri yıllar arttıkça ve öğretmenler deneyim kazandıkça daha özerk davranışlar sergiledikleri söylenebilir. Kızıltepe vd. (2024) yaptıkları çalışmada öğretmenlerin özerklik düzeylerinin mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaştığını tespit etmiştir ve bu sonuca göre; 1-5 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin özerklik düzeyleri 6-10 yıl, 11-15 yıl, 16-20 yıl ve 21 yıl üzeri kıdeme sahip öğretmenlerin özerklik düzeylerinden daha yüksek çıkmıştır. Yine aynı çalışmada; 11-15 yıl, 16-20 yıl ve 21 yıl üzeri öğretmenlerin öğretmen özerklik düzeyleri 6-10 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin özerklik düzeyinden daha yüksek çıkmıştır. Kızıltepe vd. (2024)'nin yaptığı araştırmanın sonuçları birlikte değerlendirildiğinde öğretmenlerin mesleğe ilk başladığı yıllarda daha özerk davranışlar sergilediği, mesleğe alıştıktan ve biraz tecrübe kazandıktan sonra özerklik davranışlarında azalma görüldüğü ve deneyimleri arttıkça özerklik davranışlarında da artış görüldüğü çıkarımları yapılabilir.

Araştırmanın dördüncü araştırma sorusu kapsamında son olarak öğretmenlerin özerklik düzeyleri çalışılan okul türü değişkenine göre incelenmiş ve “öğrenme-öğretme süreci özerkliği”, “öğretim programı özerkliği”, “mesleki iletişim özerkliği” alt boyutları ile öğretmenlerin özerklik davranışlarına ilişkin ilkökul ve ortaokul öğretmenleri arasında ilkökul öğretmenleri lehine anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Demir vd. (2024) yaptıkları çalışmada öğretmenlerin genel özerklik düzeylerinde ilkökul ve ortaokul öğretmenleri lehine anlamlı farklılık tespit etmişlerdir. Bu durum sonucunda ilkökul ve ortaokul öğretmenlerinin lise öğretmenlerinden daha özerk davranışlar sergilediğini söylemek mümkündür. Erdem ve Zincirli (2024) yaptıkları çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin özerklik düzeylerinin ilkökul ve lisede çalışan öğretmenlerin özerklik düzeylerinden anlamlı şekilde farklılaştığını tespit etmiştir. Bu sonuç doğrultusunda okul öncesi öğretmenlerinin ilkökul ve lisede çalışan öğretmenlere göre daha özerk davranışlar sergilediğini söylemek mümkündür. Yine alan yazınında öğretmen

özerklik düzeylerinin çalışılan okul türü değişkenine göre istatistiksel olarak farklılaştığı farklı çalışmalar yer almaktadır (Bozkurt ve Kara, 2022; Çolak, 2016; Karadeniz vd., 2024). Bunun yanı sıra alan yazınında öğretmenlerin özerklik düzeylerinin çalışılan okul seviyesine göre farklılaşmadığı çalışmalar da yer almaktadır (Karatay vd., 2020; Kılıçer vd., 2024).

Araştırmanın son sorusu bağlamında; öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık, öğretim programına bağlılık ve öğretmen özerklik düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık düzeyleri ile öğretim programına bağlılık düzeyleri arasında orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Alan yazını incelendiğinde araştırmadan elde edilen sonuçlarla benzer sonuçlar çıkan araştırmalara rastlanılmaktadır (Güleş ve Kılınç, 2024; Gürbüz, 2021; Kuloğlu, 2023; Yılmaz ve Kahramanoğlu, 2021). Bu sonuç bağlamında öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık düzeyleri arttıkça öğretim programına bağlılık düzeylerinin artacağını söylemek mümkün olsa da başka değişkenlerin de öğretim programına bağlılığı etkilediği düşünülebilir. Öğretmenlerin iyi birer program okuryazarı olmasının, yani programı iyi anlamasının, öğretim programına bağlılıklarını artıracak çıkarımını yapmak mümkündür. Öner (2023)'e göre; öğretmenlerin öğretim programını uygularken bağlılık hissetmesi, öncelikle öğretim programlarını en ince detaylarına kadar bilmesini gerektirmektedir. Buna ek olarak iyi bir öğretim programı okuryazarı olmadan hissedilen programa bağlılık, öğretmenleri basit bir program aktarıcısına çevirebilir. Bu durum, öğretmenlerde istenilen bir özellik değildir. Öğretmenlerden beklenen; öğretim programlarını anlaması, içselleştirmesi ve bu şekilde öğrencilerine aktarmasıdır (Shawer, 2017).

Araştırmanın bir diğer sonucu ise öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık düzeyleri ile öğretmen özerklikleri arasında orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu sonucudur. Kuloğlu (2023)'nın yaptığı çalışmada öğretmenlerin özerklik düzeyleri ile öğretim programı okuryazarlıkları arasında orta düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu sonucu saptanmıştır. Bu sonuç, mevcut çalışmadan elde edilen sonuçla benzerlik göstermektedir. Bu sonuçlar bağlamında öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık düzeyleri arttıkça öğretmen özerklik düzeylerinin artacağını söylemek mümkündür. Ancak öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık düzeyleri ile özerklik düzeyleri arasında yüksek derecede bir ilişki görülmemesi, öğretmen özerkliğinin başka değişkenlerden de etkilenmiş olabileceğini düşündürmektedir. Öğretmenlerin iyi birer program okuryazarı olmasının, öğretmen özerkliğini olumlu yönde etkilediği ve daha bağımsız hareket etmelerini sağladığı çıkarımı yapılabilir. Ayrıca öğretim programına iyi hâkim olan öğretmenlerin, programların çerçevesini ve sınırlarını iyi bildiğini ve öğrenme öğretme süreçlerinde daha esnek davrandığını söylemek mümkündür. Üzüm ve Karşlı (2013)'ya göre özerklik kavramı temelde bir yeterlilik konusudur. Özerkliğin kullanılabilmesi için sorumluluk ve yetki devriyle birlikte diğer öğretmen yeterliliklerinin de olması zorunludur. Öğretim programı okuryazarlığı da bu yeterlikler arasındadır (Güzel Yüce, 2022; Howe ve Watson, 2021).

Araştırmanın beşinci araştırma sorusu kapsamında son olarak öğretmenlerin öğretim programına bağlılık düzeyleri ile özerklik düzeyleri arasında ise orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretim programına bağlılık kavramı ile öğretmen özerkliği kavramı ilk başta birbirine zıt kavramlar gibi düşünülebilir. Ancak çalışma kapsamında öğretim programını iyi anlayan öğretmenlerin, öğretim programına bağlılıklarının arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda düşünüldüğünde; iyi bir program okuryazarı olan

öğretmenlerin öğretim programına daha çok bağlılık gösterdiğini ve bu bağlılık neticesinde ise öğretim programlarının sunduğu esnekliği daha çok kullandığı yorumu yapılabilir. Öğretmenlerin öğretim programına artan bağlılığı; özerkliklerinin bir sınırlayıcısı değil, aksine özerkliklerine rehberlik görevi gören bir çerçeve olarak görülebilir. Öğretim programına bağlılık ile öğretmen özerkliği arasındaki ilişki alan yazınında tartışılmaktadır. Bazı araştırmacılar öğretim programına bağlılık ile öğretmen özerkliğinin zıt olduğunu düşünmekte ve öğretmenlerin özerk davranışlar sergilemesinin onları öğretim programına bağlılıktan uzaklaştırdığını savunmaktadır. Bu düşüncenin tersini düşünen araştırmacılar ise bu çalışmadan ortaya çıkan sonuçlarla benzer düşüncededir. Bu araştırmacılar, öğretmen özerkliğinin öğretim programına bağlılıkla paralel hareket ettiğini ve aralarındaki ilişkinin doğrusal olduğunu savunmaktadır (Durlak ve DuPre, 2008; Dusenbury vd., 2003; Güzel Yüce, 2022; Yavuz, 2016). Bu düşünceye ek olarak Göloğlu Demir ve Kızıllan (2021) ile Kuloğlu (2023)'nın çalışmalarında; çalışmaların katılımcısı olan öğretmenlerin özerklikleri ile öğretim programına bağlılıkları arasında düşük düzeyde pozitif bir ilişki ortaya çıkmıştır ve bu çalışmalarda ortaya çıkan sonuçlarda, her ne kadar ilişki düzeyi düşük olsa da öğretmen özerkliği ve öğretim programına bağlılık arasında doğrusal bir ilişki olduğunu söylemek mümkündür.

Araştırmanın sonuçlarından hareketle aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur:

- Öğretmenlerin, öğretim programlarıyla ilgili her konuda yetkinliklerinin artması için merkeziyetçi idare tarafından geliştirilen öğretim programlarının geliştirilme sürecine daha fazla katılması beklenmektedir. Bu bağlamda öğretmenler taleplerini ilgililere iletebilir, birbirleriyle iletişim kurabilir ve bu şekilde program geliştirme süreçlerinde daha çok söz sahibi olabilir.
- Öğretim programlarının uygulayıcı olan kişiler öğretmenlerdir. Dolayısıyla öğretim programlarının uygulanması sürecinde öğretmenler, yerel ve bölgesel koşulları dikkate almalı ve her ne kadar merkezden gelen öğretim programlarına bağlı kalınması beklense de mevcut koşullara göre esnek davranabilmeleri desteklenmelidir. Bu durumun öğretmenlerin özerkliklerini de artıracığı düşünülmektedir.
- Öğretmenlerin; öğretim programlarıyla ilgili yaşadığı sıkıntıların giderilmesi amacıyla ilgililer geri bildirim mekanizmaları oluşturmali, öğretmenlerin öğretim programlarıyla ilgili yaşadığı zorluklara yönelik çözümler üretmelidir. Bu şekilde öğretmenlerin programı daha iyi anlayacağı, programa daha fazla bağlı kalacağı ve özerkliklerinin artacağı düşünülmektedir.
- Öğretmenlerin öğretim programına bağlılıklarının azalmaması ve aynı zamanda özerkliklerinin de artması amacıyla merkezden gelen öğretim programlarını çerçeve olarak benimsemeleri ancak gereken durumlarda öğretim programlarının içeriği, öğrenme öğretme materyalleri, öğretim yöntem ve teknikleri, ölçme ve değerlendirme süreçlerinde esnek olabilmeleri önerilmektedir. Bu, öğretmenlerin kendilerini daha özerk ve yeterli hissetmelerine katkı sağlayacak ve öğretim programlarını gerektiğinde uyarlayabilme becerilerini geliştirecektir.
- Okullarda öğretmenlerin liderliği desteklenmeli ve tecrübeli öğretmenlerin rehberlik ettiği bir sistem oluşturulmalıdır. Öğretmenlerin bağımsız kararlar alabilmesini teşvik eden bir kurum kültürü oluşturulmalı, öğretmenlerin yenilikçi uygulamaları üretmesini sağlayan bir okul iklimi sağlanmalıdır. Öğretmenler, sadece ders anlatan bireyler olmaktan çıkarak eğitim öğretim süreçlerini yöneten ve sorumluluk alabilen kişiler hâline gelmelidir.

- Yeni geliştirilen Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ve mevcut uygulanan öğretim programları temelinde öğretim programı okuryazarlığı, öğretim programına bağlılık ve öğretmen özerkliği konularındaki araştırmaların artması önerilmektedir. Bu bağlamda; bu araştırmadaki gibi geniş örneklem gruplarıyla nicel, nitel ve karma araştırmaların yürütülmesi öğretim programlarının paydaşlarına yol göstermesi açısından faydalı görülmektedir.

- Bu çalışma kapsamında cinsiyet, mesleki kıdem ve okul türü değişkenlerinin öğretim programı okuryazarlık, öğretim programına bağlılık ve öğretmen özerkliğine etkileri incelenmiştir. Çalışma kapsamında yer almayan farklı değişkenlerin (yaş, branş, bölge vb.) bu kavramlara etkisinin incelendiği çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Kaynaklar

- Adem, S. (2023). Branş öğretmenlerinin program okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi. *Uluslararası Temel Eğitim Çalışmaları Dergisi*, 4(1), 14-20. Doi: [10.59062/ijpes.1267978](https://doi.org/10.59062/ijpes.1267978)
- Akkaya, T. (2023). Öğretmenlerin öğretim programına bağlılıklarının incelenmesi. *Premium E-Journal of Social Sciences (PEJOSS)*, 7(28), 288-94. Doi: [10.37242/pejoss.4375](https://doi.org/10.37242/pejoss.4375)
- Aktan, Ö., Çağlarca, E., Akkoyunlu, N., Bakır, Ö., Dinç, Ö., Güneş, M., Karakaya, K. ve Tunca, Ö. (2023). Eğitim kurumlarında öğretmen özerkliğinin farklı değişkenlere göre incelenmesi. *Yönetim ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(4), 640-645. Doi: [10.5281/zenodo.10807898](https://doi.org/10.5281/zenodo.10807898)
- Akyıldız, S. (2020). Öğretim programı okuryazarlığı kavramının kavramsal yönde analizi: bir ölçek geliştirme çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(73), 315-332. Doi: [10.17755/esosder.554205](https://doi.org/10.17755/esosder.554205)
- Altuncu, N. (2021). *Lise öğretmenlerinin program okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi (Kayseri ili örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aslan, M. ve Erden, R. Z. (2020). Ortaokul öğretmenlerinin öğretim programına bağlılıklarının incelenmesi. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi* 17(1), 175-199. Doi: [10.33711/yyuefd.691525](https://doi.org/10.33711/yyuefd.691525)
- Aslan, O. (2019). *İlk ve ortaokul yöneticilerinin program okuryazarlığına ilişkin algılarının çeşitli değişkenlere göre analizi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa: Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aslan, S. ve Gürlen, E. (2019). Ortaokul öğretmenlerinin program okuryazarlık düzeyleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 171-186. Doi: [10.29299/kefad.2018.20.01.006](https://doi.org/10.29299/kefad.2018.20.01.006)
- Aşçı, M. ve Yıldırım, R. (2020). Öğretmen failliği ile öğretim programına bağlılık arasındaki ilişki: Yunus Emre ilçesi örneği. *OPUS International Journal of Society Researches*, 16 (Eğitim ve Toplum Özel sayısı), 6126-6149. Doi: [10.26466/opus.806477](https://doi.org/10.26466/opus.806477)
- Atilla, M. E. (2012). *Fen ve teknoloji dersi öğretim programındaki yapılandırmacılığa dayalı öğelerin öğretmenler tarafından algılanışı ve uygulanışı*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aynas, N. (2023). Sınıf öğretmenlerinin program okuryazarlık düzeyleri ve programa bağlılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (57), 1426-1445. Doi: [10.53444/deubefd.1270292](https://doi.org/10.53444/deubefd.1270292)

- Ayral, M., Özdemir, N., Türedi, A., Fındık, L. Y., Büyükgöze, H., Demirezen, S. ve Tahirbegi, Y. (2014). Öğretmen özerkliği ile öğrenci başarısı arasındaki ilişki: PISA örneği. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 207-218. Doi: [10.12973/jesr.2014.4os12a](https://doi.org/10.12973/jesr.2014.4os12a)
- Barut, C. ve Gündoğdu, K. (2023). Öğretmenlerin program okuryazarlık düzeyleri ve eleştirel düşünme eğilimleri arasındaki ilişki. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(37), 198-217. Doi: [10.35675/befdergi.1213781](https://doi.org/10.35675/befdergi.1213781)
- Bayat, E. ve Akbaba, A. (2022). Okul müdürlerinin etik liderlik özellikleri ile öğretmenlerin özerklik davranışları arasındaki ilişki. *Türk ve İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(33), 16-38. Doi: [10.29228/TIDSAD.62240](https://doi.org/10.29228/TIDSAD.62240)
- Bayrı, S. (2022). *Özel eğitim kurumlarında görev alan öğretmenlerin program okuryazarlık durumları ve özel eğitim özel alan yeterliklerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Berkant, H. G. ve Mansuroğlu, C. (2023). Öğretmenlerin eğitim programı okuryazarlıkları ile yansıtıcı düşünme eğilimlerinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 97-116. Doi: [10.31592/aeusbed.1104843](https://doi.org/10.31592/aeusbed.1104843)
- Boncuk, A. (2021). Öğretmenlerin program okuryazarlıkları ile öğretim programına bağlılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Anadolu Türk Eğitim Dergisi*, 3(1), 88-108.
- Bozkurt, B. ve Kara, M. (2022). İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin öğretmen özerkliği algılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(82), 628-644. Doi: [10.17755/esosder.1024522](https://doi.org/10.17755/esosder.1024522)
- Burul, C. (2018). *Öğretmenlerin eğitim programı tasarım yaklaşımı tercihlerinin öğretim programına bağlılıklarıyla olan ilişkisinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
- Burul, C., ve Tezci, E. (2022). Öğretmenlerin öğretim programına bağlılıklarını belirlemeye yönelik bir ölçek geliştirme çalışması. *Milli Eğitim Dergisi*, 51(235), 2417-2446. Doi: [10.37669/milliegitim.896628](https://doi.org/10.37669/milliegitim.896628)
- Bümen, N. T., Çakar, E. ve Yıldız, D. G. (2014). Türkiye’de öğretim programına bağlılık ve bağlılığı etkileyen etmenler kuram ve uygulamada. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14(1): 203-228. Doi: [10.12738/estp.2014.1.2020](https://doi.org/10.12738/estp.2014.1.2020)
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak Kılıç, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Can, Ö. (2020). *Sınıf öğretmenlerinin eğitim inançlarının ve öğretim programına bağlılıklarının incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş: Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çelik, P. ve Karaorman, H. (2024). İngilizce öğretmenlerinin program okuryazarlık düzeyleri ile programa bağlılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi: the relationship between English teachers’ curriculum literacy levels and their commitment to the curriculum. *Socrates Journal Of Interdisciplinary Social Researches*, 10(47), 44-60.
- Çetinkaya, S. ve Tabak, S. (2019). Öğretmen adaylarının eğitim programı okuryazarlık yeterlilikleri. *Ondokuz Mayıs University Journal of Education*, 38(1), 296-309. Doi: [10.7822/omuefd.535482](https://doi.org/10.7822/omuefd.535482)
- Çolak, İ. (2016). *Okul iklimi ile öğretmenlerin özerklik davranışları arasındaki ilişki (Muğla ili örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Çolak, İ. ve Altinkurt, Y. (2017). Okul iklimi ile öğretmenlerin özerklik davranışları arasındaki ilişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 23(1), 33-71. Doi: [10.14527/kuey.2017.002](https://doi.org/10.14527/kuey.2017.002)
- Çolak, İ., Altinkurt, Y. ve Yılmaz, K. (2017). Öğretmenlerin özerklik davranışları ile iş doyumları arasındaki ilişki. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 189-208.
- Dağ, Ş. (2021). *Öğretmenlerin program okuryazarlıkları ve öğretme motivasyonlarının incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Demir, E. ve Toraman, Ç. (2021). Öğretmenlerin eğitim programı okuryazarlığı düzeyleri. *Trakya Eğitim Dergisi*, 11(3), 1516-1528. Doi: [10.24315/tred.858813](https://doi.org/10.24315/tred.858813)
- Demir, İ., Çetinkaya, A., Uğur, N. B., Yavuzatmaca, H. ve Yavuzatmaca, F. (2024). Okul İklimi ile öğretmen özerkliği arasındaki ilişkinin incelenmesi. *International QMX Journal*, 3(1), 412-430. Doi: [10.5281/zenodo.10602453](https://doi.org/10.5281/zenodo.10602453)
- Demir, M. (2022). *Ortaokul öğretmenlerinin bilişsel esneklik ve program okuryazarlık düzeyleri arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elâzığ: Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Demirel, Ö. (2009). *Eğitimde program geliştirme*. Pegem Akademi.
- Dikmen, Ş. (2023). *Öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlığı, program özerkliği, pedagojik bilgi ve beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın: Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Doğuş, F. ve Tabak, S. (2024). Kırsalda ve kent merkezinde görev yapan ortaokul öğretmenlerinin öğretim programına bağlılıkları: Bir durum çalışması. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 14(3), 958-986. Doi: [10.48146/odusobiad.1467632](https://doi.org/10.48146/odusobiad.1467632)
- Durlak, J. A. ve DuPre, E. P. (2008). Implementation matters: A review of research on the influence of implementation on program outcomes and the factors affecting implementation. *American Journal of Community Psychology*, 41, 327-350. Doi: [10.1007/s10464-008-9165-0](https://doi.org/10.1007/s10464-008-9165-0)
- Dusenbury, L., Brannigan, R., Falco, M. ve Hansen, W. B. (2003). A review of research on fidelity of implementation: Implications for drug abuse prevention in school settings. *Health Education Research*, 18(2), 237-256. <https://doi.org/10.1093/her/18.2.237>
- Er, O. ve Demir, Ö. (2025). The mediating role of critical reading self-efficacy perception in the effect of philosophy of education dispositions on curriculum literacy. *Sage Open*, 15(3), 1-15. Doi: [10.1177/21582440251357673](https://doi.org/10.1177/21582440251357673)
- Erdamar, F. S. (2020). *Sınıf öğretmenlerinin program okuryazarlık algıları ve ilköğretim yöneticilerinin öğretmenlerin program okuryazarlık becerisine yönelik algılarının ilerlemeci felsefe bağlamında analizi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elâzığ: Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Erdem, C. ve Eğmir, E. (2018). Öğretmen adaylarının eğitim programı okuryazarlığı düzeyleri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(2), 123-138. Doi: [10.32709/akusosbil.428727](https://doi.org/10.32709/akusosbil.428727)
- Erdem, Z. ve Zincirli, M. (2024). Kolaylaştırıcı okul yapısı ve öğretmen özerkliği arasındaki ilişki. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 34(3) 1243-1258. Doi: [10.18069/firatsbed.1435760](https://doi.org/10.18069/firatsbed.1435760)

- Ertürk, R. (2020). Öğretmen özerkliği: Kavramsal bir inceleme. *Uluslararası Pegem Eğitim Kongresi (IPCEDU)* içinde (ss. 452-464). Diyarbakır.
- Esen, D. (2023). Hizmetkar liderliğin iş performansı üzerindeki etkisinde öğretmen özerkliğinin aracılık rolü. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 14(27), 55-86. Doi: [10.58689/eibd.1245874](https://doi.org/10.58689/eibd.1245874)
- Göl, H. (2023). Özel eğitim öğretmenlerinin program okuryazarlık, öz yeterlik inanç ve programa bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mardin: Mardin Artuklu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Göloğlu Demir, C. ve Kızıllan, P. (2021). The examination of the relationship between teachers' commitment to the curriculum and teacher autonomy behaviors. *Psycho-Educational Research Reviews*, 10(3), 221-238. Doi: [10.52963/PERR_Biruni_V10.N3.14](https://doi.org/10.52963/PERR_Biruni_V10.N3.14)
- Güler, Ş. Y. (2021). Okul öncesi öğretmenlerinin program okuryazarlıkları, öz yeterlik inançları ve sınıf yönetimi becerileri arasındaki ilişki. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş: Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güleş, E. ve Kılınç, H. H. (2024). İlkokul ve ortaokul öğretmenlerinin program okuryazarlıkları ve öğretim programına bağlılıklarının incelenmesi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 14(1), 183-202. Doi: [10.30783/nevsosbilen.1413385](https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.1413385)
- Gülpek, U. (2020). Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının program okuryazarlık ve beden eğitimi öğretim yeterliliği düzeylerinin incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa: Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gündoğan, G. (2019). Öğretmenlerin program okuryazarlıkları hakkında nitel bir değerlendirme. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş: Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güneş Şınego, S. ve Çakmak, M. (2021). Öğretmenlerin eğitim programı okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi. *Kesit Akademi Dergisi*, 7(27), 233-256. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1849602>
- Gürbüz, Ç. (2020). Müzik öğretmenlerinin müzik dersi öğretim programına bağlılık düzeylerinin incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gürbüz, Ş. (2021). Öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık düzeyleri ve öğretim programına bağlılık durumları. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Güzel Yüce, S. (2022). Öğretim programına bağlılık ve öğretim programını uyarlama ikilemini aşmak: Bir öğretmenin öğretim programını kullanma modeli. *Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(9), 1-21. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2134069>
- Hamurcu, G. C. (2023). Examination of curriculum literacy levels of secondary school teachers: a mixed method research. *Türk Akademik Yayınlar Dergisi*, 7(2), 640-667. Doi: [10.29329/tayjournal.2023.543.13](https://doi.org/10.29329/tayjournal.2023.543.13)
- Han, Ç. (2013). Öğretmenlerin işlevsel paradigmaları ve eğitim reformu. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 59-79. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/20036>

- Howe, E. R. ve Watson, G. C. (2021). Finding our way through a pandemic: Teaching in alternate modes of delivery. *Frontiers*, (6). Doi: [10.3389/feduc.2021.661513](https://doi.org/10.3389/feduc.2021.661513)
- Kahramanoğlu, R. (2019). Öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlığına yönelik yeterli düzeyleri üzerine bir inceleme. *Journal of International Social Research*, 12(65). Doi: [10.17719/jisr.2019.3495](https://doi.org/10.17719/jisr.2019.3495)
- Karadağ Çaydaşı, S. (2019). *Sınıf öğretmenlerinin değer öğretimine ilişkin görüşleri ve öğretim programına bağlılıklarının değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kars: Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karadeniz, D., Fer, S. ve Karataş, F. (2024). Öğretmen özerkliği ve öğretim duygu durumları arasındaki dinamik ilişki. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (47), 30-64. Doi: [10.14520/adyusbd.1477269](https://doi.org/10.14520/adyusbd.1477269)
- Karakuyu, A. ve Oğuz, A. (2021). İlkokul ve ortaokul öğretmenlerinin öğretim programlarına bağlılıkları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 8(16), 85-103. Doi: [10.29129/inujse.915003](https://doi.org/10.29129/inujse.915003)
- Karatay, M., Günbey, M., ve Taş, M. (2020). Öğretmen profesyonelliği ile öğretmen özerkliği arasındaki ilişki. *Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 173-195. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1271854>
- Keskin, A. (2019). Öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık düzeylerine yönelik algılarının belirlenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Keskin, A. ve Korkmaz, H. (2017). Öğretmenlerin program okuryazarlığı kavramına yükledikleri anlam. *5. Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi*. Muğla, 26-28 Ekim. Doi: [10.14527/9786052410998](https://doi.org/10.14527/9786052410998)
- Keskin, A. ve Korkmaz, H. (2021). Öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlığı algı ölçeğinin geliştirilmesi. *TEBD*, 19(2), 857-884. Doi: [10.37217/tebd.917130](https://doi.org/10.37217/tebd.917130)
- Kılıçer, N., Doru, R., Karaca, C. ve Dağ, S. (2024). Öğretmenlerin özerklik davranışlarını etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Journal of Social Education*, (1), 1-13. Erişim adresi: <https://www.journaljose.com/index.php/journaljose/article/view/56/43>
- Kızıltepe, A. H., Sadioğlu Savaş, E., Okumuş, M. M., Demirel, S. ve Demir, S. (2024). Anaokulu öğretmenlerinin okul iklimi ve öğretmen özerkliği algıları arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *International QMX Journal*, 3(2), 1136-1151. Doi: [10.5281/zenodo.10792587](https://doi.org/10.5281/zenodo.10792587)
- Kuloğlu, M. E. (2023). *Program özerkliği, öğretmen özerkliği, öğretim programı okuryazarlığı, öğretim programına bağlılık ve TPAB arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Bolu: Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Mansuroğlu, C. (2019). *Öğretmenlerin eğitim programı okuryazarlıkları ile yansıtıcı düşünme eğilimlerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş: Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Maviş Sevim, F. Ö., Yazıcı, L. & Maviş, R. (2017). Avrupa ülkeleri ve Türkiye’de okul ve öğretmen özerkliğinin karşılaştırılması. *Route Educational and Social Science Journal*, 4(2), 1-12. Doi: [10.17121/ressjournal.595](https://doi.org/10.17121/ressjournal.595)
- Mihalic, S. (2002). *The importance of implementation fidelity*. Boulder: CO Center for the Study and Prevention of Violence.

- Öner, F. (2023). *İlkokul İngilizce öğretmenlerinin program okuryazarlık becerileri: Resmî ve işlevsel program bağlamında bir inceleme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Saracaloğlu, A. S. ve Gündüz Çetin, İ. (2023). Öğretmenlerin eğitim programı okuryazarlığı ve mesleki öz-yeterlik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 61-74. Doi: [10.17539/amauefd.1243057](https://doi.org/10.17539/amauefd.1243057)
- Saracaloğlu, A. S., Madran, F. ve Altın, M. (2019). Öğretmenlerin eğitim programı okuryazarlığının incelenmesi. *III. Uluslararası Öğretmen Eğitimi ve Akreditasyon Kongresi*, Ankara: TED Üniversitesi ve EPDAD, 30 Kasım 2019-01 Aralık 2019.
- Saral, N. Ç. (2019). *Türkiye'deki İngilizce öğretmenlerinin öğretim programı okuryazarlıklarının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sarıca, R. (2021). Öğretmenlerin eğitim programı okuryazarlıkları üzerine bir çalışma. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(1), 132-170. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1224011>
- Shawer, S. F. (2017). Teacher driven curriculum development at the classroom level: Implications for curriculum, pedagogy and teacher training. *Teaching and Teacher Education*, 63, 296-313. Doi: [10.1016/j.tate.2016.12.017](https://doi.org/10.1016/j.tate.2016.12.017)
- Sökmen, Y. ve Kılıç, D. (2019). The relationship between primary school teachers' self-efficacy, autonomy, job satisfaction, teacher engagement and burnout: a model development study. *International Journal of Research in Education and Science*, 5(2), 709-721. Erişim adresi: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1223635.pdf>
- Süer, S. ve Kınay, İ. (2022). Investigation of primary teachers' curriculum fidelity. *International Journal of Curriculum and Instructional Studies*, 12(1), 191-214. <https://doi.org/10.31704/ijocis.2022.009>
- Süral, S. ve Dedebeali, N. C. (2018). Study of curriculum literacy and information literacy levels of teacher candidates in department of social sciences education. *European Journal of Educational Research*, 7(2), 303-317. Doi: [10.12973/eu-jer.7.2.303](https://doi.org/10.12973/eu-jer.7.2.303)
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (Sixth ed.) Boston: Pearson.
- Tanaş, R. ve Tuncer, M. (2023). The relationship between teachers' curriculum literacy skills and their curriculum fidelity. *Journal of Educational Reflections*, 7(1), 13-21. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/3043222>
- Tanaş, R. ve Tuncer, M. (2024). Öğretmenlerin program okuryazarlık, öğrenme öğretme süreci yeterlikleri, başarı hedefleri ve programa bağlılıkları arasındaki ilişkiler. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 13(2): 426-437. Doi: [10.30703/cije.1326230](https://doi.org/10.30703/cije.1326230)
- Taşdemircanan, A. (2023). *Öğretmenlerin özerklik algılarının ve eğitim programı okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Tokgöz Can, M. (2019). *Öğretmenlerin öğretimi planlama ve uygulamada özerklik algısı ve beklentileri üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Tokgöz Can, M. ve Bümen, N. T. (2021). Turkish teachers' autonomy in using and adapting curriculum: A mixed methods study. *Issues in Educational Research*, 31(4), 1270-1292. Erişim adresi: <https://www.iier.org.au/iier31/tokgoz-can.pdf>

- Tutuş, F. (2020). *İngilizce öğretmenlerinin program okuryazarlık düzeyleri ve İngilizce öğretimine yönelik görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elâzığ: Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Tyler, R. W. (1949). *Basic principles of curriculum and instruction*. The University of Chicago Press.
- Ünal, Ö. (2022). *Özel eğitim okullarında görev yapan öğretmenlerin öz yeterlikleri, sınıf yönetim becerileri ve program okuryazarlıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Ünlü, E. ve Çakar Özkan, E. (2023). Ortaokul öğretmenlerinin özerklik davranışlarının, öz yeterlik inançlarının, mesleğe yönelik tutumlarının incelenmesi. *Araştırma ve Deneyim Dergisi*, 8(1), 99-114. Doi: [10.47214/adeder.1257875](https://doi.org/10.47214/adeder.1257875)
- Üzüm, P. ve Karşlı, M. D. (2013). Sınıf öğretmenlerinin öğretmen özerkliğine ilişkin farkındalık düzeyleri (İzmir ili örneği). *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 79-94. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/92368>
- Varış, F. (1997). *Eğitimde program geliştirme: Teoriler-teknikler*. Alkım.
- Yavuz, M. (2016). Eğitimde özerklik üzerine. TEDMEM. <https://tedmem.org/yazilar-detay/doc-dr-mustafa-yavuz-ile-egitimde-ozerklik-uzerine> adresinden erişim tarihi: 12/12/2024
- Yazıcı, A. Ş. ve Akyol, B. (2017). Okul müdürlerinin liderlik davranışları ile öğretmen özerkliği arasındaki ilişki. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(10), 189-208. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/563252>
- Yıldırım, V. Y. (2020). Öğretmenlerin program okuryazarlıkları ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 208-224. Doi: [10.17679/inuefd.590695](https://doi.org/10.17679/inuefd.590695)
- Yılmaz, G. ve Kahramanoğlu, R. (2021). Öğretmenlerin program okuryazarlık düzeyleri, program yönelimleri ve programa bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(10), 178-187.
- Yolcu, M. A. (2021). *Ortaöğretim kurumlarında örgütsel sessizlik ile öğretmen özerkliği arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karaman: Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yurt, E. (2024). Öğretmenlerin eleştirel düşünme eğilimleri ile öğretim programına bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(1), 152-169. Doi: [10.17240/aibuefd.2024.-1326141](https://doi.org/10.17240/aibuefd.2024.-1326141)
- Zöğ, H. (2022). *Öğretmenlerin öğretim programına bağlılıkları, eğitim felsefelerine yönelik eğilimleri ve öğretme öğrenme süreci yeterlilik algıları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.

Extended Abstract

The concepts of curriculum literacy, fidelity to the curriculum and teacher autonomy are seen as teacher competence and a professionally important feature. It is considered important for the development of curriculum literacy skills for teachers to understand and recognise the curriculum by valuing it, to question the curriculum and to make the curriculum practical at this point. It is thought that a good curriculum literate teacher also affects the behaviours of fidelity to the curriculum and autonomy. In this study, it is aimed to examine the relationship between curriculum literacy perception levels, curriculum fidelity levels and teacher autonomy levels of primary, secondary and high school teachers. In line with this purpose, firstly, the curriculum literacy perception levels, curriculum fidelity levels and teacher autonomy levels of the teachers participating in the study were examined. Afterwards, it was examined whether teachers' curriculum literacy perceptions, curriculum fidelity levels and teacher autonomy levels differed according to gender, professional seniority and the type of school they worked in. In the context of the main research question of the study, the relationship between curriculum literacy perceptions, curriculum fidelity levels and teacher autonomy levels was examined.

The research was conducted in a relational research design. The participants of the study consisted of 210 primary, secondary and high school teachers determined by simple random sampling method. Personal information form, 'Curriculum Literacy Perception Scale' developed by Keskin and Korkmaz (2021), 'Curriculum Fidelity Scale' developed by Burul and Tezci (2022) and 'Teacher Autonomy Scale' developed by Çolak and Altinkurt (2017) were used as data collection tools. The reliability coefficients of the scales for this study were calculated and it was determined that the reliability levels of all scales were high. Before analysing the data, it was examined whether the data showed normal distribution and it was determined that the data showed normal distribution. Then, descriptive statistical procedures, independent groups t-test, one-way ANOVA analysis and correlation analyses were performed to analyse the data.

According to the results obtained from the study, it was determined that the curriculum literacy perception levels of primary, secondary and high school teachers were at a good level, the level of fidelity to the curriculum was at a medium level and the teachers exhibited autonomy behaviours above the medium level. There was no significant difference between the curriculum literacy perception levels of teachers according to gender, professional seniority and the type of school they work in. It was determined that the fidelity levels of the teachers participating in the study did not differ according to gender, but they differed according to their professional seniority and the type of school they worked in. A significant difference was found between teachers' level of fidelity to the curriculum between teachers with a professional seniority of 11-20 years and 21-30 years in favour of teachers with a professional seniority of 21-30 years. In addition, it was determined that the level of teachers' fidelity to the curriculum was significantly different between primary school teachers and secondary school teachers in favour of primary school teachers. It was observed that the autonomy level of teachers did not differ according to gender and professional seniority, but there was a significant difference according to the type of school they worked in. This difference was found to be a significant difference between primary school teachers and secondary school teachers in favour of primary school teachers. In the context of the main research question of the study, it was determined that there was a positive and moderately significant relationship between the curriculum literacy perception levels, curriculum fidelity levels and teacher autonomy levels of primary, secondary and high school teachers participating in the study.

As a result of the research, it is seen that primary, secondary and high school teachers, who are the participants of the research, have high levels of literacy perception regarding the programmes they implement. Therefore, in order for this situation to continue, it is important that teachers are supported about the curricula that started to be implemented in 2024. In addition, it is recommended that teachers should adopt the curricula coming from the centre as a framework in order not to decrease their commitment to the curriculum and at the same time increase their autonomy, but they should be flexible in the content of the curriculum, learning and teaching materials, teaching methods and techniques, measurement and evaluation processes when necessary.